

Utgiftsområde 21 Energi

Sammanfattning

I likhet med regeringen menar utskottet att Barsebäck 2 skall stängas av men först när riksdagens villkor är uppfyllda. Enligt utskottet får inte – enligt de villkor som riksdagen satte upp år 1997 – en stängning medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Utskottet delar regeringens bedömning att dessa villkor ännu inte är tillgodosedda men att detta blir fallet senast före utgången av år 2003.

I en reservation (m, kd, fp) sägs att riksdagens beslut om att stänga den första reaktorn i Barsebäcksverket togs utan att de ekonomiska effekterna var kända och i total avsaknad av både miljökonsekvens- och samhällsekonomiska analyser. Detta har inneburit att svensk elförsörjning, miljö, ekonomi och svenskt industriklimat försämrats. Därför menar reservanterna att beslutet om den förtida avvecklingen av kärnkraften måste upphävas.

Företrädarna för Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet hävdar i sina respektive reservationer att Barsebäck 2 kan stängas under år 2002, men anger olika tidpunkter under detta år när stängningen skall ske. Den gemensamma linjen i reservationerna är att ett beslut nu om en stängning klargör att statsmakterna visar allvar med energiomställningen, och att det skapar incitament för marknadens aktörer att arbeta med energieffektivisering.

I ett särskilt yttrande (v) uttalas att Vänsterpartiet i den sista röstningsomgången i kammaren – om den egna reservationen dessförinnan avvisats – har för avsikt att stödja regeringen när det gäller frågan om avveckling av Barsebäck 2. Med hänvisning till rådande majoritetsförhållande skulle annars det alternativ som förespråkas av företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet kunna bli riksdagens beslut, påpekas det i yttrandet.

Utskottet håller fast vid tidigare uttalanden om energipolitikens inriktning, som går ut på att skapa förutsättningar för effektiva energimarknader, god försörjningstrygghet och långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat. Företrädarna för Moderata samlingspartiet och Folkpartiet efterlyser en ny inriktning av energipolitiken byggd på en fri, konkurrensutsatt marknad där varje energislag används där det är mest effektivt. I en annan reservation (kd) sägs att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och

medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Miljöpartiets företrädare i utskottet uttalar i en reservation att energisystemet måste genomgå en total omställning till en elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling av kärnkraften till år 2010.

I fråga om regeringens resultatredovisning till riksdagen konstaterar utskottet att en betydande förbättring har skett jämfört med föregående år. I betänkandet uttrycker utskottet sin positiva syn på att regeringen redovisar resultatindikatorer i budgetpropositionen som ett instrument för uppföljningen. I en reservation (m, kd, fp) påtalas att resultatredovisningen med all önskvärd tydlighet visar att det energipolitiska omställningsprogrammet inte leder till de uppsatta målen.

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen – totalt ca 2,1 miljarder kronor – för budgetåret 2002 inom utgiftsområde 21 Energi. Likaså tillstyrks regeringens förslag om investerings- och finansieringsplan m.m. för Affärsverket svenska kraftnät samt i övrigt här aktuella förslag till riksdagsbeslut som regeringen framlägger under detta utgiftsområde. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 637 miljoner kronor, Kristdemokraterna med 107 miljoner kronor och Folkpartiet med 1,4 miljarder kronor. Centerpartiet ville höja utgiftsramen med 100 miljoner kronor.

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om ägardirektiv till Vattenfall AB om brunkolsbrytning och skydd mot rivning av byn Horno i östra Tyskland. På denna punkt anför utskottet principiella, affärsmässiga och etiska synpunkter som stöd för sin slutsats att det inte finns skäl att uttala att Vattenfall skall upphöra med denna verksamhet. I en reservation (kd, c, fp, mp) framhålls att brunkolsbrytning innebär både en storskalig landskaps- och miljöförstöring och ett hot mot den västslaviska folkgruppen sorbernas kultur. Reservanterna hänvisar till att byn Horno nu skall rivas för att lämna plats åt brunkolsbrytningen. Det hävdas att Vattenfall i denna fråga inte har tagit mänskliga och miljömässiga hänsyn, och ett krav i reservationen är att riksdagen skall uttala att regeringen skall fatta beslut om ägardirektiv som förhindrar rivning av den nämnda byn.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund.....	9
Utskottets överväganden	11
Bedömning av regeringens resultatredovisning	11
Propositionen.....	11
Mål för Elmarknadspolitiken.....	11
Mål för Övrig energimarknadspolitik.....	12
Mål för Politik för ett uthålligt energisystem	13
Revisionens iakttagelser	15
Vissa kompletterande uppgifter.....	15
Utskottets ställningstagande	16
Riktlinjer för energipolitiken.....	18
Propositionen.....	19
Motionerna	19
Vissa kompletterande uppgifter.....	21
Utskottets ställningstagande	22
Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2	24
Skrivelsen.....	24
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter.....	29
Utskottets ställningstagande	31
Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi.....	33
Inledning	33
Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)	34
Propositionen.....	34
Motionerna	34
Bidrag för att minska elanvändning (35:2).....	35
Propositionen.....	35
Motionerna	35
Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor (35:3).....	36
Propositionen.....	36
Motionerna	36
Åtgärder för effektivare energianvändning (35:4).....	36
Propositionen.....	36
Motionerna	37
Energiforskning (35:5)	37
Propositionen.....	37

Motionerna	37
Vissa kompletterande uppgifter	38
Energiteknikstöd (35:6)	38
Propositionen	38
Motionerna	38
Introduktion av ny energiteknik (35:7)	39
Propositionen	39
Motionerna	39
Energipolitiskt motiverade klimatinsatser (35:8).....	39
Propositionen	39
Skydd för småskalig elproduktion (35:9)	40
Propositionen	40
Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (35:10)	40
Propositionen	40
Motionen.....	40
Stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.....	40
Motionerna	40
Utskottets ställningstagande	41
Affärsverket svenska kraftnät	42
Propositionen.....	42
Investeringsplan.....	42
Finansiella befogenheter.....	42
Utskottets ställningstagande	43
Vattenfall AB och brunkolsbrytning i Tyskland.....	43
Motionerna	43
Vissa kompletterande uppgifter	44
Utskottets ställningstagande	48
Ändringar av övergångsbestämmelser i ellagen	49
Propositionen.....	49
Utskottets ställningstagande	50
Reservationer.....	51
1. Bedömning av regeringens resultatredovisning (m, kd, fp).....	51
2. Riktlinjer för energipolitiken (m, fp)	51
3. Riktlinjer för energipolitiken (kd).....	53
4. Riktlinjer för energipolitiken (mp)	55
5. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (m, kd, fp)	56
6. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (v).....	57
7. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (c).....	58
8. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (mp).....	59
9. Vattenfall AB och brunkolsbrytning i Tyskland (kd, c, fp, mp)	60
Särskilda yttranden	62
1. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (v).....	62
2. Anslag m.m. inom utgiftsområdet 21 Energi (m)	62
3. Anslag m.m. inom utgiftsområdet 21 Energi (kd)	63

4. Anslag m.m. inom utgiftsområdet 21 Energi (c)	64
5. Anslag m.m. inom utgiftsområdet 21 Energi (fp).....	64
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	66
2. Regeringens lagförslag.....	72
3. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2002 inom utgiftsområde 21 Energi	73

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Bedömning av regeringens resultatredovisning

Riksdagen godkänner vad utskottet anför.

Reservation 1 (m, kd, fp)

2. Riktlinjer för energipolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N213 yrkandena 1–5 och 11–13, 2001/02:N225, 2001/02:N253, 2001/02:N267 yrkande 27, 2001/02:N366 yrkandena 2–11, 2001/02:N367 yrkande 1 och 2001/02:N371 yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (m, fp)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (mp)

3. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:22 till handlingarna. Därmed avslår riksdagen motionerna 2001/02:N34, 2001/02:N35 yrkandena 1, 3, 5 och 7, 2001/02:N36, 2001/02:N37, 2001/02:N38, 2001/02:N39, 2001/02:N40 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:N41 yrkandena 1–3 och 5 och 2001/02:N371 yrkande 3.

Reservation 5 (m, kd, fp)

Reservation 6 (v)

Reservation 7 (c)

Reservation 8 (mp)

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

a) Riksdagen godkänner att tidigare föreskriven fördelning av de ekonomiska resurserna för stöd till vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk under anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor upphör att gälla. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 2.

b) Riksdagen godkänner att investeringsbidraget för vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk skall uppgå till 10 % av investeringskostnaden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 3.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:5 Energiforskning, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 827 000 000 kr under åren 2003–2006. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 4.

d) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 385 000 000 kr under åren

2003–2006. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 5.

e) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:7 Introduktion av ny energiteknik, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 530 000 000 kr under åren 2003–2006. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 6.

f) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 60 000 000 kr under åren 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 7.

g) Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslagen inom utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 10.

h) Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fi294 yrkande 20 i denna del, 2001/02:MJ339 yrkande 12, 2001/02:MJ521 yrkande 20, 2001/02:N304, 2001/02:N350 yrkandena 3–9, 2001/02:N367 yrkande 5 och 2001/02:N371 yrkande 22.

5. Affärsverket svenska kraftnät

Riksdagen godkänner investeringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 2002–2004 och bemyndigar regeringen de finansiella befogenheter avseende Affärsverket svenska kraftnät för år 2002 som föreslås i propositionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkterna 8 och 9.

6. Vattenfall AB och brunkolsbrytning i Tyskland

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N273, 2001/02:N332 och 2001/02:N367 yrkande 3.

Reservation 9 (kd, c, fp, mp)

7. Ändringar av övergångsbestämmelser i ellagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 utgiftsområde 21 punkt 1.

Stockholm den 20 november 2001

På näringsutskottets vägnar

Barbro Andersson Öhrn

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd)*, Karin Falkmer (m)*, Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m)*, Marie Granlund (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inger Strömbom (kd)*, Ola Sundell (m)*, Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp)*, Stefan Hagfeldt (m)* och Lennart Värmbö (v).

* Har avstått från att delta i beslutet under punkt 4.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2001/02:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 21 Energi,

dels skrivelse 2001/02:22 om en förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2,

dels 8 motioner väckta med anledning av skrivelsen,

dels 14 motioner från allmänna motionstiden.

Förslagen i budgetpropositionen och i motionerna återges i bilaga 1. Ett lagförslag som framläggs i propositionen framgår av bilaga 2. Regeringens förslag till anslag redovisas i bilaga 3.

Upplysningar om bl.a. brunkolsbrytning i Tyskland har inför utskottet lämnats av företrädare för Vattenfall AB.

Bakgrund

Utgiftsområde 21 Energi omfattar politikområde 35 Energipolitik, som i sin tur omsluter frågor avseende tillförsel, distribution och användning av energi. Myndigheter som ingår i politikområdet är Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen *dels* godkänner den föreslagna fördelningen av anslag inom utgiftsområdet, *dels* bemyndigar regeringen att fatta beslut om utgifter under perioden 2003–2006 under fyra anslag, *dels* godkänner ändringar i planeringsramen och bidragsnivån för vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk, *dels* godkänner investeringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät samt slutligen antar ett lagförslag avseende ellagen.

I september 2000 redovisade regeringen sin bedömning att riksdagens villkor för stängning av den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Samtidigt förutskickade regeringen att ytterligare en prövning av om villkoren är uppfyllda skulle göras hösten 2001 i anslutning till budgetpropositionen för år 2002. Av den nu aktuella skrivelsen från regeringen framgår att villkoren fortfarande inte bedöms vara uppfyllda. Enligt regeringen bör därför ytterligare en prövning genomföras år 2003. Vid denna prövning avser regeringen att redovisa sin bedömning av om tillräckliga förändringar skett. Regeringens avsikt är också att ta initiativ till att bredda överläggningarna om den fortsatta omställningen av energisystemet i syfte att säkra en fortsatt bred politisk majoritet för en stabil och långsiktig energipolitik. Detta arbete skall samordnas med den pågående översynen av energiskat-terna, anförts det från regeringen.

Finansutskottet har nyligen tillstyrkt regeringens förslag om ramar för de olika utgiftsområdena (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1). För utgiftsområde 21 Energi innebär det en utgiftsram för år 2002 på ca 2 130 miljoner kronor. I Moderata samlingspartiets partimotion 2001/02:Fi291 föreslogs en minskad utgiftsram med 637 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag, medan Kristdemokraterna i partimotion 2001/02:Fi292 förordade en minskad ram med 107 miljoner kronor. I Centerpartiets partimotion 2001/02:Fi293 föreslogs en ökad utgiftsram med 100 miljoner kronor. I Folkpartiet liberalernas partimotion 2001/02:Fi211 förespråkades en minskad utgiftsram med 1 398 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Dessa förslag följdes upp vid finansutskottets behandling av ärendet i reservationer av företrädare för respektive parti. Företrädarna för Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anslöt sig i finansutskottets behandling till regeringens förslag till utgiftsram för detta utgiftsområde vad avser budgetåret 2002.

Utskottets överväganden

Bedömning av regeringens resultatredovisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna vad utskottet anfört om regeringens resultatredovisning. Utskottet konstaterar att denna redovisning har förbättrats och ställer sig positivt till att regeringen använder sig av resultatindikatorer. Vidare understryker utskottet behovet av ökad konkretion och specifika, uppföljningsbara mål för det långsiktiga energipolitiska omställningsprogrammet. *Jämför reservation 1 (m, kd, fp).*

Propositionen

Riksdagen beslutade i juni 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) att den svenska energipolitiken skall ha följande övergripande mål:

- att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor för att främja en god ekonomisk och social utveckling i Sverige,
- att skapa villkor för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle,
- att bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Politikområdet Energipolitik omfattar tre verksamhetsområden: Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem. Elmarknadspolitik syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad. Insatserna inom verksamhetsområdet Övrig energimarknadspolitik fokuserar i första hand på liknande frågor inom övrig ledningsbunden energi, dvs. på naturgas och fjärrvärme, liksom inom bränslemarknaderna. Politik för ett uthålligt energisystem utgörs i huvudsak av det energipolitiska program som riksdagen godkände för omställning och utveckling av energisystemet i juni 1997.

Det är främst Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som har ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken.

Mål för Elmarknadspolitik

Målet för elmarknadspolitik är en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. I budgetpro-

positionen redovisar regeringen med hjälp av fem resultatindikatorer utvecklingen på elmarknaden. Dessa indikatorer är prisutvecklingen på den nordiska elbörsen, elpriser till slutanvändare, nättariffer, antalet ärenden vid tillsynsmyndigheten samt effekt- och elbalanser.

Regeringen finner det angeläget att närmare analysera konkurrenssituationen och prissättningen på elmarknaden. En särskild utredare (generaltulldirektör Kjell Jansson) har tillkallats för att överväga åtgärder för att säkerställa en väl fungerande konkurrens och stärka informationsinsatserna till konsumenter. Uppdraget skall redovisas den 1 december 2001.

Regeringen vill ge hög prioritet åt att i framtiden fortsätta att utveckla verktygen för att utöva tillsyn av och förbättra lagstiftningen för nätverksamheten. Energimyndigheten bör, anför regeringen, verka för att nätföretagens prestationer i samband med leverantörsbyten och mätvärdesrapportering förbättras. Regeringen anser att Energimyndigheten behöver utveckla sina resultat- och effektivitetsmått när det gäller tillsyn av nätverksamhet och utveckling av energimarknaderna för att möjliggöra bättre jämförelser mellan åren.

Regeringen betonar behovet av att utveckla marknadsbaserade instrument för att hantera effektknapphet, bl.a. genom att stimulera till ekonomiskt motiverade effektreducerande åtgärder på användningssidan. En god försörjningstrygghet kan, framhåller regeringen, långsiktigt endast upprätthållas genom ökad flexibilitet hos användarna. En förutsättning för sådan flexibilitet är att marknadsmässiga lösningar utvecklas som kan bidra till att garantera tillgången på effekt vid belastningstoppar. Men påtagliga effekter av detta pågående arbete kan inte förväntas förrän på några års sikt, sägs det från regeringens sida.

Mål för Övrig energimarknadspolitik

Målet för naturgasmarknaden är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens kan utvecklas. Även för värmemarknaden är målet att stimulera en ökad konkurrens och effektivitet.

Som resultatindikatorer på detta område använder regeringen pris- och konkurrensutvecklingen på naturgas- och värmemarknaderna.

En stegvis öppning av naturgasmarknaden har inletts under år 2000 med ikraftträdandet av den nya naturgaslagen. Regeringen gör bedömningen att genomförandet av gasmarknadsreformen har fungerat tillfredsställande samtidigt som ett behov av att utveckla tillsynsverksamheten föreligger. Inom Energimyndigheten planeras ett arbete för att ta fram metoder och rutiner för tillsyn av marknaden. På regeringens uppdrag har Energimyndigheten utrett frågor om uppföljningen av fjärrvärmesektorn i Sverige. Slutsatsen från regeringens sida är att ytterligare insatser kan komma att krävas för att utveckla marknaden. Regeringen avser därför att under hösten 2001 återkomma till riksdagen med sina ställningstaganden i denna fråga.

Mål för Politik för ett uthålligt energisystem

Det energipolitiska programmet från år 1997 innehåller ett program för ett ekologiskt och ekonomiskt energisystem. Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid användning och utveckling av all energiteknik.

De energipolitiska åtgärderna på kort sikt är den del av programmet som avser att kompensera bortfallet av elproduktion från den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck. Ett villkor för stängningen av denna reaktor är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Syftet är att minska användningen av el för uppvärmning, utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor på ett kostnadseffektivt sätt under femårsperioden 1998–2002.

Som resultatindikatorer för de kortsiktiga åtgärderna används det beräknade effekttillskottet, den årliga reduktionen/produktionen, kostnaden i kr per kW (effekt) och i kr per kWh (energimängd) samt miljöindikatorer (utsläpp av svavel, kväveoxider m.m.).

Reduktionsmålet säger att åtgärderna skall leda till en minskad årlig elanvändning på 1,5 TWh under perioden 1998–2002. Fram till och med anslagsåret 2001 har 932 miljoner kronor av anslagsmedel satsats för konvertering till fjärrvärme, konvertering till individuell bränsleledning, effektminskande åtgärder och solvärme. Den faktiska utgiften för dessa ändamål fram till den 30 september 2001 uppgår till 488 miljoner kronor. För att åstadkomma en effektivare energianvändning har till och med år 2001 anslagits 339 miljoner kronor, varav 253 miljoner kronor har förbrukats. Regeringen beräknar att den årliga reduktionen under den angivna perioden uppgår till ca 0,5 TWh, alltså 1 TWh från det uppsatta målet. Med anledning av den bristande måluppfyllelsen erinrar regeringen om att nya regler för elminskande åtgärder har trätt i kraft den 1 juni 2001. Regeringen bedömer att dessa åtgärder ökar möjligheten att nå målet. Det finns, enligt regeringens uppfattning, ett behov av att utveckla de åtgärder som genomförs för att främja fjärrvärme och individuell uppvärmning så att de blir bättre anpassade till hur marknaden fungerar. När det gäller bidraget från åtgärderna för effektivare energianvändning till måluppfyllelsen redovisar regeringen inga kvantitativa uppgifter om resultaten, utan här lämnas enbart kvalitativa uppgifter. Regeringen bedömer att åtgärderna för effektivare energianvändning har varit verkningsfulla. Den uppföljning som skett visar att vissa av åtgärderna har påverkat marknaden, t.ex. genom att mer energieffektiva produkter har fått en större spridning samt att mer effektiva produkter tagits fram. Regeringen anser att det kommer att finnas behov av vissa statliga insatser för att främja en effektivare energianvändning även efter år 2002, då de energipolitiska åtgärderna på kort sikt upphör. Regeringen har därför tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att föreslå åtgärder för att främja en mer rationell användning av energi och som skall redovisa sina förslag under hösten 2001.

Det uppsatta produktionsmålet för de kortsiktiga åtgärderna är att åstadkomma en ökad tillförsel av elektricitet från förnybara energikällor med totalt 1,5 TWh per år under perioden 1998–2002. Under programtiden fram till och med år 2001 har 731 miljoner anslagits för detta ändamål, och den faktiska utgiften fram till den 30 september 2001 uppgår till 478 miljoner kronor. Resurserna har använts till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraft, småskalig vattenkraft och skydd för småskalig elproduktion. Regeringen beräknar att insatserna lett till en årlig produktion på 1,44 TWh, alltså mycket nära det uppsatta målet. Enligt regeringen är det de produktionsmål som har ställts upp för vindkraften och den biobränsleeldade kraftvärmens som gör att målet kunnat uppnås, medan måluppfyllelsen inte är lika god för den småskaliga vattenkraften.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem är den del i programmet som innebär en långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik under sjuårsperioden 1998–2004. Målet är att under de närmaste 10–15 åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering och bidra till att utveckla ett ekonomiskt och ekologiskt uthålligt energisystem.

Målet för energiforskningen är att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut. Energiforskningen skall också bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen. Insatserna kring forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet skall bidra till ökad användning av renare och effektivare energiteknik. Verksamheten skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Verksamheten skall bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet. Forskningens inomvetenskapliga kvalitet skall vara hög och insatserna skall vara relevanta.

De statliga insatserna för att främja ny energiteknik skall bidra till uppbyggnad av kunskap inför framtida kommersiella tillämpningar, effektivisering av den teknik som i dag är kommersiell samt utveckling av ny konkurrenskraftig teknik med högre verkningsgrad och låg miljöpåverkan. Områden som särskilt prioriteras är bl.a. kraftvärme baserad på biobränslen, biobränslebaserad kraftproduktion, biobränsleförsörjning inklusive hantering och nyttiggörande av askor samt nya processer för etanolproduktion baserad på cellulosahaltiga råvaror. Vidare skall alternativa drivmedel, ny teknik för storskaligt utnyttjande av vindkraft och havsbaserad vindkraft, solceller samt forsknings- och utvecklingsarbete för energieffektivisering i bebyggelse, industri- och transportsektorn prioriteras.

För energiforskningen har anslagits ca 1,5 miljarder kronor fram till och med år 2001, varav 1 156 miljoner kronor hade förbrukats fram till den 30 september 2001. Det statliga stödet till ny energiteknik uppgår under programtiden fram till och med budgetåret 2001 till 480 miljoner kronor, där

förbrukningen fram till 30 september 2001 uppgick till 461 miljoner kronor, medan stödet till introduktion av ny energiteknik under den nämnda perioden belöper sig till 850 miljoner kronor med ett utfall per den 30 september 2001 på 243 miljoner kronor.

Regeringen redovisar resultaten inom fem temaområden som i sin tur uppdelas i sexton utvecklingsområden. Resurserna används i första hand för att finansiera verksamhet vid universitet och högskolor. De fem temaområdena fördelas över forskningsprogram, utvecklingsprogram och kompetenscenter. Energimyndigheten finansierade år 2000 16 forskningsprogram, 23 utvecklingsprogram och 5 kompetenscenter. I utvecklingsprogrammen medverkar näringslivet i finansieringen av utvecklingsprogrammen med ca 60 % av kostnaderna. Överhuvudtaget lägger regeringen stor vikt vid näringslivets deltagande i programmen i resultatredovisningen. Bland annat sägs att näringslivet är representerat i 46 % av styrgrupperna för forskningsprogram och kompetenscenter, och i 62 % av styrgrupperna inom utvecklingsprogram.

Med stöd av genomförda oberoende utvärderingar av stödet till forskning, utveckling och demonstration med avseende på kvalitet och relevans gör regeringen bedömningen att forskningens inomvetenskapliga kvalitet och insatsernas relevans är tillfredsställande. Mot bakgrund av den samlade redovisningen bedömer regeringen att verksamheten har goda förutsättningar att uppnå de formulerade målen.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) bedömer att årsredovisningen för Energimyndigheten år 2000 i allt väsentligt är rättvisande. Det är en tydlig förbättring av myndighetens prestationer jämfört med året innan. Av revisionsberättelsen för år 1999 framgick att bristande styrning, analys och kvalitetssäkring sammantaget hade medfört väsentliga fel i årsredovisningen för detta år. Vissa problem kvarstår dock vid myndigheten, som fick betyget ej tillfredsställande i den ekonomiadministrativa värderingen (EA-värderingen) som Ekonomistyrningsverket presenterade i maj 2001. Regeringskansliet (Näringsdepartementet) för fortlöpande en dialog med myndigheten om det ekonomiadministrativa läget. Myndigheten har under hösten 2001 förstärkt sin ekonomifunktion och arbetar med att kvalitetssäkra verksamheten.

Vidare bedömer RRV att årsredovisning och koncernredovisning för Svenska kraftnät för år 2000 i allt väsentligt är rättvisande. Affärsverkets årsredovisning och koncernredovisning fick samma omdöme för år 1999.

Vissa kompletterande uppgifter

I sin bedömning av regeringens resultatredovisning i föregående års budgetproposition uttryckte utskottet (bet. 2000/01:NU3 s. 20) sin tillfredsställelse med den omfattande uppföljnings- och utvärderingsverksamhet som bedrivs på energiområdet. Ett betydande sakligt underlag för de energipolitiska avgörandena börjar att växa fram, konstaterade utskottet, och i betänkandet åbero-

pades en utvärdering av effekterna av de kortsiktiga åtgärderna inom omställningsprogrammet som skäl för ett politiskt ställningstagande om huruvida villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket var uppfyllda.

Utskottet framhöll i betänkandet vikten av pedagogisk och överblickbar information till riksdagen. Det betonades från utskottets sida att i takt med ökande informationsmängder från den löpande uppföljningen av programmet stiger också kraven på informationen till riksdagen. Utskottet påpekade att det övergripande målet för politikområdet Energipolitik hade en identisk formulering som målet för den underordnade delen Politik för ett uthålligt energisystem (som i årets budgetproposition benämns Ett långsiktigt uthålligt energisystem). Enligt utskottets uppfattning bör, sades det, en mer strikt hierarkisk ordning föreligga mellan målen. Med detta menades att de underordnade målen bör ha en mer konkret och uppföljningsbar utformning i förhållande till målet för hela politikområdet.

Utskottet anförde också att det finns ett behov av att inordna resultatredovisningen inom både områdena Energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem i en mer pedagogisk och distinkt verksamhetsindelad struktur. Utskottet ansåg att regeringens sätt att redovisa resultaten för programmet Politik för ett uthålligt energisystem dels under rubrikerna Åtgärder på kort och lång sikt, dels på anslagsnivå ledde till upprepningar och i stället borde kunna utföras på ett mer sammanhållet sätt. Här anförde utskottet att en mindre splittrad struktur och en lägre detaljeringsgrad i resultatredovisningen är mer anpassad för riksdagens informationsbehov. En tydligare verksamhetsindelning leder också till, påtalade utskottet, att regeringen kan redovisa sin egen bedömning av resultatredovisningen på ett bättre och ett för riksdagen mer anpassat sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först konstatera att en betydande förbättring har skett i regeringens resultatredovisning till riksdagen i enlighet med de synpunkter som utskottet framförde i samband med beredningen av föregående års budgetproposition. Resultatinformationen koncentreras nu till tre verksamhetsområden – Elmarknadspolitiken, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem – och under varje anslag är informationen strikt reducerad till syftet med anslaget och det anslagsmässiga utfallet.

Ett bra verktyg i resultatuppföljningen – som också har ingått i det budgetmässiga utvecklingsarbetet inom omställningsprogrammet – är nyckeltal vad beträffar t.ex. kostnaderna att åstadkomma ny elproduktion och minskad elanvändning. I budgetpropositionen återfinns den typen av nyckeltal i form av resultatindikatorer som inom det kortsiktiga programmet är uttryckta i t.ex. åstadkommen effekt och energimängd per insatt krona. Allmänt sett vill utskottet framhålla vikten av att resultatindikatorerna kommer till operativ användning i resultatredovisningen och de slutsatser som dras av analyserna. Utskottet anser att arbetet med att utveckla resultatindikatorer bör fortsätta

och utvecklas inom ramen för ett eventuellt fortsatt energipolitiskt omställningsprogram. Även andra resultatindikatorer, och mer preciserade sådana, måste utarbetas i det fortsatta omställningsarbetet. Med det sagda vill utskottet ge uttryck för sin positiva syn på att regeringen redovisar resultatindikatorer som ett instrument för uppföljningen i budgetpropositionen.

Vad gäller utskottets närmare bedömning om de mål som satts upp för de tre verksamhetsområdena och de resultatindikatorer som används för att informera om måluppfyllelsen vill utskottet anföra följande.

Inom elmarknadspolitiken pågår utredningsarbeten som gör det svårt för utskottet att bedöma måluppfyllelsen. Här är både konkurrenssituationen och prissättningen på elmarknaden för närvarande föremål för analyser. Vidare skall Energimyndigheten utveckla resultat- och effektivitetsmått när det gäller tillsyn av nätverksamhet och utveckling av energimarknaderna. Även behovet av att utveckla marknadsbaserade instrument för att hantera effektknapphet betonas från regeringens sida. I samtliga fall handlar det om åtgärder för att utveckla en effektiv elmarknad, ett nyckelord i målformuleringen på området, vilket indikerar att detta mål ännu inte har nåtts. Här vill utskottet betona vikten av att de fem resultatindikatorer som regeringen använder sig av vidareutvecklas, och även övervägs om de på bästa sätt förmår fånga in måluppfyllelsen i en effektiv elmarknad. Det kan också finnas behov av att konkretisera och ytterligare operationalisera målet för elmarknadspolitiken i syfte att göra detta lättare att följa upp i form av t.ex. närmare bestämmingar av innebörden av en säker tillgång på el och internationellt konkurrenskraftiga priser. I samband med behandlingen av den proposition om elmarknaden som regeringen idag har avlämnat till riksdagen kan det finnas anledning för utskottet att återkomma till dessa frågor.

De resultatindikatorer som används inom Övrig energimarknadspolitik är pris- och konkurrensutvecklingen på naturgas- och värmemarknaden. Med hjälp av dessa indikatorer skall måluppfyllelsen i form av ökad konkurrens och effektivitet på naturgas- och värmemarknaderna bedömas. I nuläget måste dessa indikatorer bedömas vara grova. Även här vill utskottet poängtera behovet av ytterligare konkretion och operationalisering för att enklare kunna avgöra måluppfyllelsen.

När det gäller de energipolitiska åtgärderna på kort sikt inom området Politik för ett uthålligt energisystem bedömer utskottet att de resultatindikatorer som används för att mäta effekterna är relevanta. I fråga om att åstadkomma en minskad elanvändning, där målet är satt till 1,5 TWh, uppgår reduktionen hittills till ca 0,5 TWh. Beträffande bidraget från åtgärderna för effektivare energianvändning noterar utskottet att insatserna är svårbedömda, då enbart kvalitativa uppgifter lämnas i propositionen. Regeringen bedömer att det kommer att finnas behov av vissa statliga insatser för att främja en effektivare energianvändning även efter år 2002, då de energipolitiska åtgärderna på kort sikt upphör. Utskottet förutsätter att den arbetsgrupp som har tillsatts med uppgift att föreslå åtgärder för att främja en mer rationell användning av

energi också utarbetar lämpliga resultatindikatorer så att målpuppfyllelsen på ett bättre sätt än för närvarande kan avläsas.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem är den del av programmet som är inriktad på forskning och introduktion av ny energiteknik under sjuårsperioden 1998–2004. I propositionen finns inga närmare, specificerade mål angivna för vare sig energiforskningen, energiteknikstödet eller introduktion av ny energiteknik. Resultatet för de tre områdena redovisas i form av anslagsutfall och indikatorer för verksamhetens kvalitet och relevans.

Utskottet kan konstatera att ett stort antal forsknings- och teknikutvecklingsprojekt är i gång, och att även nivån på näringslivets deltagande kan anses vara tillfredsställande. Det handlar om ett långsiktigt arbete, vars resultat inte kan avläsas i närtid. Samtidigt gäller att programmet nu pågått i snart fyra år, och sannolikt börjar det snart bli möjligt att se på utfallen av projekten. Cirka 1,8 miljarder kronor har betalats ut till energiforskning och insatser för energiteknik sedan år 1998, och en större fokusering på resultaten måste nu påbörjas. Även här är det önskvärt – särskilt med hänsyn till en eventuell fortsättning av programmen – att en ökad konkretion ges för målsättningen för det långsiktiga programmet, och att specifika, uppföljningsbara mål sätts upp för energiforskningen, energiteknikstödet och introduktion av ny energiteknik. En god grund för en sådan förhöjd ambitionsnivå finns, enligt utskottets mening, i det omfattande metodarbete som pågått under de senaste åren och som bl.a. har redovisats i rapporten Plan för uppföljning och utvärdering av 1997 års energipolitiska program (Ds 2000:14). En sådan precisering är också viktig inför de ställningstaganden som planeras till våren 2002 om ett eventuellt fortsatt energipolitiskt omställningsprogram.

Utskottet vill till sist – i likhet med föregående år – påtala betydelsen av att regeringen noggrant följer upp revisionens synpunkter på Energimyndighetens årsredovisning. Energimyndigheten tillhandahåller regering och riksdag det väsentliga underlaget för att kunna bedöma utfallet av det energipolitiska programmet. Revisionens betyg i Ekonomistyrningsverkets s.k. EA-värdering av myndigheten är inte tillfredsställande, och utskottet noterar att Näringsdepartementet fortlöpande för en dialog med myndigheten om hur en förbättring skall åstadkommas.

Riktlinjer för energipolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på en förändrad energipolitik. Utskottet håller fast vid tidigare uttalanden om energipolitikens inriktning. *Jämför reservation 2 (m, fp), reservation 3 (kd) och reservation 4 (mp).*

Propositionen

Energipolitiken är inriktad på att skapa förutsättningar för effektiva energimarknader, god försörjningstrygghet och långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat. Detta görs huvudsakligen genom insatser inom de tre verksamhetsområdena elmarknadspolitik, övrig energimarknadspolitik och politik för ett uthålligt energisystem.

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skall kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängas av. Den 30 november 1999 stängdes den första reaktorn i Barsebäck. Den andra reaktorn skulle enligt 1997 års energipolitiska beslut ställas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen är emellertid att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. I föregående års skrivelse (2000/01:15) redovisade regeringen bedömningen att riksdagens villkor för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Enligt villkoren får stängningen inte medföra påtagligt negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Regeringen bedömde dock att en stängning kan genomföras efter det att erforderliga åtgärder fått genomslag senast före utgången av år 2003. Riksdagen instämde – på näringsutskottets förslag (bet. 2000/01:NU3 s. 29) – i regeringens ställningstagande.

Regeringen har under hösten 2001 i en skrivelse redovisat en förnyad prövning om förutsättningarna för att stänga reaktorn. Utskottet behandlar skrivelsen och de motioner som väckts med anledning av denna skrivelse senare i betänkandet.

Motionerna

Statens roll bör inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet spelreglerna vad gäller miljö, säkerhet och beredskap, heter det i motion 2001/02:N213 (m). Energipolitikens mål skall vara att främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning. Som ett komplement till detta mål skall energiproduktionen klara högt uppställda miljö- och säkerhetskrav, anför motionärerna. I motionen uttalas att miljökraven måste vara baserade på den generella miljöpolitiken och inte vara uttryck för särregler för energisektorn. Huvudprincipen skall vara att det är marknaden som – på grundval av de spelregler som staten anger avseende säkerhetsaspekter och miljö – skall styra över energiproduktionens sammansättning. Vidare riktar motionärerna kritik mot avvecklingen av kärnkraften. I motionen yrkas att riksdagsbeslutet om en förtida avveckling av kärnkraften skall rivs upp. Att i förtid avveckla säkra och miljövänliga kärnkraftsreaktorer är att ta steg mot en ekologiskt ohållbar utveckling, sägs det. I stället bör kraftföretagen fortsätta att driva kärnkraftverken så länge de klarar de högt ställda säkerhetskraven. Enligt motionärerna leder den förtida avvecklingen av kärnkraften till allvarliga negativa konsekvenser för samhällsekonomin, miljön och jobben. I motionen pläderas också för att Vattenfall AB skall

börsintroduceras och privatiseras. Motionärerna anser att Vattenfall bör bli ett strikt affärsdrivande energiföretag som på likvärdiga villkor med andra företag offensivt deltar i den alltmer internationellt integrerade energimarknaden.

I motion 2001/02:N225 (m) sägs att det finns mycket starka skäl för att genomföra en bred miljökonsekvensanalys av kommande effekter för miljön av en kärnkraftsavveckling i Sverige. Motionärerna anser att Sverige inte klarar uppställda mål för minskade koldioxidutsläpp vid en avveckling av kärnkraften. Det föreligger, hävdas det, en klar opinion hos svenska folket mot en förtida avveckling av kärnkraften. Mot denna bakgrund menar motionärerna att det är rimligt att en ny folkomröstning får avgöra om befintliga svenska kärnkraftverk skall drivas så länge de är miljömässigt säkra och det är ekonomiskt motiverat.

Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas, är temat i motion 2001/02:N371 (kd). Den svenska kärnkraften skall, fortsätter motionärerna, fasas ut ur energisystemet i takt med att den kan ersättas med förnybar energi. I motionen uttalas att stängningen av den första reaktorn i Barsebäck har lett till ökade koldioxidutsläpp. Detta visar, anser motionärerna, att regeringen saknar en samlad klimatpolitisk linje. Beslutet om en avveckling av Barsebäcksreaktorerna innebär att regeringen och de partier som står bakom energiuppbyggnaden på ett mycket medvetet sätt bidrar till en negativ utveckling av växthuseffekten, anför det. Detta går stick i stäv med det s.k. Kyotoprotokollet som Sverige har godtagit, heter det. Motionärernas budskap är att effekterna av stängningen borde ha belysts i en miljökonsekvensbeskrivning innan beslutet togs.

I motion 2002/02:N253 (c) erinras om att frågan om terrordåd mot kärnkraftverk och riskerna med klyvbart material på villovägar diskuterades redan på 1980-talet. Motionären konstaterar att denna debatt nu aktualiseras på nytt efter terrorkatastrofen i Förenta staterna. Slutsatsen i motionen är att arbetet med att avveckla våra svenska kärnkraftverk måste intensifieras och kraftinsatser måste vidtas för att alternativa energikällor på allvar skall komma in på den svenska marknaden.

I motionerna 2001/02:N267 (fp) och 2001/02:N367 (fp) anfördes att en rationell energipolitik bäst främjas genom fri handel och produktion av energi. Staten skall uppställa krav beträffande hälsa, säkerhet och miljö och kontrollera att kraven uppfylls samt främja forskning och utveckling. Något förbud skall inte riktas mot någon specifik teknik för energiproduktion om den uppfyller miljö- och säkerhetskrav. I stället är det statens fundamentala uppgift, enligt motionärerna, att kontrollera att kraven uppfylls samt att främja forskning och utveckling. Den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras. Valet av energiproduktion skall inte träffas genom politiska beslut, lyder budskapet. I stället är det konsumentstyrning och marknadsekonomi som skall råda inom de ramar miljökraven sätter. Alla typer av produktionsanläggningar för energi kan därmed tillåtas, förutsatt att de uppfyller gene-

rella krav på hälsa, miljö och säkerhet. Därför, anför det, bör kärnkraften utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd.

Den svenska energipolitikens mål bör vara att inom ramen för en ekologisk bärkraftig utveckling på kort och lång sikt skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att bl.a. näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen rimliga totalkostnader, heter det i motion 2001/02:N366 (mp). Kärnkraften skall, fortsätter motionärerna, avvecklas med en kombination av lagreglering (avvecklingslag) och ekonomiska styrmedel (skatt på kärnkraftsel). Kärnkraften skall, sägs det, avvecklas i enlighet med folkomröstningsbeslutet, dvs. senast år 2010. För den fortsatta avvecklingen skall ekonomiska styrmedel användas. Innebörden i detta är, enligt vad som uttalas i motionen, att reaktorägarna skall betala sina fulla risk- och miljökostnader. Detta skall ske genom förändringar i atomansvarighetslagen och en successiv stegring av ansvarighetsgränsen så att riskkostnaderna överförs på reaktorägarna.

Vissa kompletterande uppgifter

I lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (den s.k. kärntekniklagen) anges att den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara uppkommet kärnavfall och använt kärnbränsle och att avveckla samt riva anläggningar. Finansieringen av avveckling, rivning och omhändertagande av använt kärnbränsle och kärnavfall regleras i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. Kärnavfallsfonden är den myndighet – och fond – som förvaltar avgiften för och fonderingen av de pengar som skall bekosta avfallshanteringen. Vid årsskiftet 2000/01 fanns 24,3 miljarder kronor i fonden. För närvarande är avgiften till fonden i ett grovt genomsnitt ca 1 öre per kilowattimme el från kärnkraftverken. Totalt betalar kraftföretagen in 500–650 miljoner kronor per år till Kärnavfallsfonden, beroende på hur mycket elektricitet från kärnkraften som produceras. För att täcka oplanerade händelser, som medför kostnader som inte täcks av Kärnavfallsfonden, skall kraftföretagen även ställa säkerheter till staten. Säkerhetsbeloppen granskas och fastställs årligen på samma sätt som avgifterna. Det ankommer på Riksgäldskontoret att pröva kraftföretagens säkerheter, som därefter skall godkännas av regeringen. Regeringen planerar enligt uppgift en översyn av systemet för finansiering av framtida utgifter för slutförvaring av använt kärnbränsle.

Riksdagens beslut i mars 2001 (prop. 2000/01:43, bet. 2000/01:LU7) om ändringar i atomansvarighetslagen trädde i kraft den 1 april 2001. Denna lag (1968:45) bygger på två internationella konventioner. Den ena konventionen är 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område, som föreskriver att innehavaren av en atomanläggning är ansvarig för atomskador oberoende av vållande, dvs. innehavarens ansvar är strikt. Den andra konventionen är en år 1963 antagen tilläggskonvention till Pariskonventionen,

som innehåller regler om kompletterande statsansvar för atomskador. Innebörden i riksdagens ändring är bl.a. att ansvarsbeloppet för innehavare av s.k. normalriskanläggningar höjdes från 175 miljoner till 300 miljoner s.k. särskilda dragningsrätter, vilket motsvarar ca 3,3 miljarder kronor. I den proposition som låg till grund för beslutet anförde regeringen att målsättningen är att ett obegränsat ansvar för anläggningsinnehavarna skall införas snarast möjligt. Ett så långtgående ansvar strider dock mot den nuvarande lydelsen av Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergins område. Konventionen är för närvarande föremål för en omfattande översyn. De huvudfrågor som behandlas under den pågående revideringen gäller bl.a. konventionens geografiska tillämpningsområde, ansvarsbelopp, obegränsat ansvar och definitionen av begreppet ”atomskada”. Såvitt gäller frågan om obegränsat ansvar råder för närvarande enighet om att det i konventionen skall införas en regel som möjliggör för konventionsstaterna att ålägga anläggningsinnehavare ett obegränsat ansvar. Revideringsarbetet beräknas vara slutfört under år 2001.

Atomansvarighetslagen ligger under lagutskottets beredningsområde. I betänkandet om ändringar i atomansvarighetslagen reserverade sig företrädarna för Moderata samlingspartiet, som bl.a. anförde att frågan om ett höjt skadeståndsansvar måste kopplas samman med frågan om borttagande av skatten på produktion av elektricitet från kärnkraft. Även ledamöterna från Kristdemokraterna i utskottet reserverade sig med hänvisning till att de föreslagna lagändringarna på ett olyckligt sätt föregriper den pågående översynen av Pariskonventionen och att konsekvenserna av ett utökat skadeståndsansvar inte går att överblicka bl.a. vad gäller tillgänglig försäkringskapacitet och effekter på konkurrensen på den internationella energimarknaden. I ett särskilt yttrande (fp) uttalades att Folkpartiet med kraft motsätter sig tanken på ett obegränsat ansvar. Det är, sades det, i själva verket en genuint offentlig uppgift att svara för det yttersta skyddet i samhället mot naturkatastrofer eller vid stora olyckor. Det kan, fortsatte Folkpartiets representant, vara motiverat att diskutera gränsdragningar mellan det offentliga och det privata ansvaret i olika avseenden, men då bör det inte enbart avse atomansvarighet utan även andra typer av stora olyckor eller naturkatastrofer såsom dammolyckor, stora översvämningar m.m. Vidare hänvisades även här till vikten av att beakta frågor om försäkringskapacitet, återförsäkringsmöjligheter och internationell konkurrenskraft för verksamhet i Sverige

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid tidigare tillfällen avvisat invändningar mot energipolitiken – om detaljreglerad och styrd energimarknad – liknande dem som uttalas av företrädare för Moderata samlingspartiet i motionerna 2001/02:N213 och 2001/02:N225. Även i motionerna 2001/02:MJ521, 2001/02:N267 och 2001/02:N367 från företrädare för Folkpartiet sägs att energipolitiken främjas genom en fri energiproduktion och att den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att avregleringen av el- och naturgasmärknaderna, införandet av ett marknadsbaserat system för att främja den småskaliga elproduktionen och uppdraget till Svenska kraftnät att utveckla marknadsmekanismer i syfte att säkerställa effektbalansen i de södra delarna av landet är exempel på att energiproduktionen sker på en energimarknad i dess rätta bemärkelse. Samma synsätt finns inom omställningsprogrammet. Stöd ges till utvecklandet av ny energiteknik och långsiktig energiforskning där staten i ett inledningsskede måste stå som ekonomisk garant för att vissa initialt kommersiellt olönsamma verksamheter kan komma till stånd. Men meningen är att resultaten på sikt skall vara sådana att tekniktillämpningarna klarar kommersiella krav på marknaden. Här handlar det om ett statligt riskkapital som står till förfogande för en teknikutveckling som måste betecknas som mycket stor. Staten är pådrivande i denna omvandlingsprocess, och då bör också staten vara beredd att tillhandahålla ett stöd som kan utnyttjas i ett inledningsskede. Här finns även ett omfattande samarbete med industrin inom ramen för omställningsprogrammet.

När det gäller kärnkraften så skall den avvecklas med hänsyn tagen till de villkor som riksdagen satt upp. Enligt utskottets uppfattning är det av största vikt att kärnkraftsavvecklingen kan genomföras utan att den leder till oacceptabla effekter för miljön. Inte heller får energipolitiken leda till sämre konkurrensförutsättningar för den svenska industrin, särskilt den elintensiva industrin. Till frågan om stängning av Barsebäck 2 återkommer utskottet i det följande avsnittet i betänkandet.

I likhet med tidigare år ifrågasätter Moderata samlingspartiet Vattenfalls strategiska roll i omställningsarbetet. I motion 2001/02:N213 (m) anförs att Vattenfall bör privatiseras och börsintroduceras. Utskottets uppfattning i denna fråga har kommit till uttryck ett flertal gånger tidigare. Vattenfall är en viktig nationell resurs på energiområdet – inte minst i arbetet med omställningen av energisystemet – och har en ekonomisk styrka som är av stort värde för bl.a. den svenska industrin som får tillgång till elektricitet till rimliga priser. Dessa skäl talar enligt utskottets uppfattning för att Vattenfall skall förbli i statlig ägo och vara ett verktyg i energiomställningen.

De riktlinjer för energipolitiken som förordas i motion 2001/02:N371 (kd) överensstämmer i betydande utsträckning, enligt utskottets uppfattning, med den inriktning som ligger i 1997 års energipolitiska beslut. När det gäller frågan om olikheter mellan länder i uttag av miljöskatter kan utskottet konstatera att frågan fortfarande är under övervägande i EU-arbetet, liksom i Regeringskansliet.

I motion 2001/02:N253 (c) uttalas att efter terrorkatastrofen i Förenta staterna måste arbetet med att avveckla våra svenska kärnkraftverk intensifieras. Utskottet anser att risken för terrordåd mot kärnkraftverk är ett hot som måste tas på största allvar. Samtidigt är detta en realitet som Sverige delar med en stor del av Europas länder. Statens kärnkraftinspektion (SKI) har fortlöpande kontakter med kärnkraftsindustrin när det gäller beskaffenheten i det fysiska skyddet av anläggningarna. Enligt uppgift har SKI också kontakter med Luft-

fartsverket och Luftfartsinspektionen vad avser allmänna åtgärder mot flygbyren terrorverksamhet och med Säkerhetspolisen (SÄPO) i frågor som hänförs till hotbilden mot svenska kärntekniska anläggningar. SKI är också involverat i ett intensifierat internationellt samarbete med anledning av händelserna i New York och Washington den 11 september 2001. Dock kan inte, enligt utskottets mening, dessa risker motivera en snabbavveckling av kärnkraften.

När det gäller vad som sägs i motion 2001/02:N366 (mp) om kärnkrafts-avvecklingen står utskottet fast vid det utskottet uttalade senast i det energipolitiska betänkandet hösten 2000 (bet. 2000/01:NU3). Där sades att samtidigt som det är av vikt att avvecklingen av kärnkraften inleds är det betydelsefullt att omställningen och utvecklingen av energisystemet sker under tillräckligt lång tid så att inte problem uppstår för sysselsättning, välfärd, konkurrenskraft och miljö. Därför gäller inte längre, enligt beslut av riksdagen, år 2010 som s.k. slutår för kärnkraftsavvecklingen. Vidare ansåg utskottet att den marknadsekonomiska lösning, som motionärerna argumenterar för, i syfte att fördyra produktionen av elektricitet från kärnkraftverken, med stor sannolikhet skulle medföra svåra kostnadsproblem för den svenska industrin och nästintill utslagning av den elitensiva industrin. Ett sådant ingrepp i prisbildningen på marknaden är inte att tillämpa marknadsekonomiska principer, utan det är snarare uttryck för en chockterapi som leder till en rad oönskade och okontrollerbara effekter, anförde utskottet. Utskottet har inte ändrat uppfattning i dessa delar. När det gäller reaktorägarnas ekonomiska ansvar vill utskottet hänvisa dels till de medel som finns i Kärnavfallsfonden och som tidigare beskrivits i betänkandet, dels till riksdagens beslut våren 2001 om ett utökad skadeansvar för innehavare av atomanläggningar.

Med det sagda avstyrker utskottet samtliga i detta avsnitt behandlade motioner i berörda delar.

Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör lägga regeringens skrivelse till handlingarna och avslå motionsyrkanden om och när Barsebäck 2 skall stängas. I likhet med regeringen menar utskottet att Barsebäck 2 skall stängas men först när riksdagens villkor är uppfyllda. *Jämför reservation 5 (m, kd, fp), reservation 6 (v), reservation 7 (c) och reservation 8 (mp) samt särskilt yttrande 1 (v).*

Skrivelsen

Enligt de energipolitiska riktlinjer som beslutades av riksdagen år 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) skulle den andra reaktorn i Barsebäcksverket stängas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och mins-

kad användning av el. Av riksdagens beslut framgår även att riksdagen skall ges möjlighet att bedöma om villkoren för stängning är uppfyllda. Regeringen redovisade i föregående års skrivelse (skr. 2000/01:15) sin bedömning att villkoren för stängning av reaktorn före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Regeringen meddelade sin avsikt att återkomma till riksdagen med en förnyad prövning av villkorsuppfyllelsen hösten 2001. Under våren 2001 har regeringen inhämtat underlag inför prövningen från Statens energimyndighet och från Svenska kraftnät. Rapporterna har remissbehandlats.

I den nu aktuella skrivelsen som regeringen avlämnade till riksdagen i oktober 2001 framgår att resultatet av den förnyade prövning som regeringen gjort under år 2001 visar att förutsättningarna inte har förändrats sedan prövningen under år 2000. Enligt regeringen bör Barsebäcksverkets andra reaktor stängas så snart de villkor riksdagen lagt fast är uppfyllda. Regeringens bedömning är att villkoren för stängningen bör stå fast. Därigenom kan, menar regeringen, stängningen av Barsebäck 2 inte ske förrän nödvändiga åtgärder fått genomslag. Enligt regeringen bör en ytterligare prövning genomföras år 2003.

De viktigaste kriterierna för att villkoren skall kunna sägas vara uppfyllda är enligt regeringen att kraftbortfallet kan kompenseras så att stängningen inte medför påtagligt negativa effekter för elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller för miljön och klimatet. Regeringen gör bedömningen att riksdagens villkor för en stängning inte är uppfyllda vad avser kraftbortfallet, effektbalansen samt miljö och klimat. Regeringen vill dock som tidigare framhålla att det är en samlad analys av dessa faktorer som ligger till grund för bedömningen av om villkoren är uppfyllda. Härvid bör elmarknadens övergripande utveckling och nya typer av marknadslösningar särskilt beaktas. En kompensation av kraftbortfallet fullt ut av inhemsk tillförsel och effektivare användning anser regeringen vara nödvändig endast om det skulle krävas för att övriga kriterier skulle bli uppfyllda. Regeringen bedömer dock att det finns möjlighet att nå målet på lite längre sikt när de åtgärder fått genomslag som regeringen redovisade i föregående års skrivelse. Om dessa åtgärder inte får tillräcklig effekt avser regeringen att intensifiera arbetet.

Regeringen erinrar om att 1997 års energipolitiska program grundar sig på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Denna överenskommelse har varit basen för utvecklingen av programmet under programperioden. Med hänsyn till att den kortsiktiga delen av detta program upphör år 2002 avser regeringen att ta initiativ till att bredda överläggningarna om den fortsatta omställningen av energisystemet. Regeringens ambition är att säkra en fortsatt bred politisk majoritet för en stabil och långsiktig energipolitik. Detta arbete skall samordnas med den pågående översynen av energiskatterna. Regeringen vill också betona nödvändigheten av en aktiv dialog med företrädare för industrin. Omställningen av energisystemet skall ske på ett sådant sätt att den elintensiva industrins konkurrens-läge inte äventyras. Enighet och långsiktighet i energipolitiken är, skriver regeringen, av stort värde för industrins utveckling i vårt land och på sikt för

hela Östersjöregionen. I övrigt anser regeringen att den fortsatta omställningen av energisystemet i huvudsak bör ske i enlighet med vad som redovisades i regeringens skrivelse från september 2000.

Motionerna

I motion 2001/02:N36 (m) sägs att villkoren inte kommer att vara uppfyllda år 2003. Trenden är, sägs det, att elförbrukningen ökar, och för ett normalår år 2010 kommer det att finnas ett avsevärt importbehov även om Barsebäck 2 är i drift. Sverige blir i takt med ökande elförbrukning alltmer beroende av elimport. Motionärerna menar att risken är stor att Sverige i framtiden inte kommer att kunna importera tillräckligt mycket elektricitet för att undvika en bristsituation. Vidare, anförs det, kommer utsläppen av koldioxid i de länder från vilka Sverige importerar elektricitet årligen att öka med mellan 2 och 6 miljoner ton beroende på om Barsebäck 2 drivs vidare eller ej. I motionen sägs – med hänvisning till uppgifter från Energimyndigheten – att en stängning av Barsebäck 2 leder till att 4 TWh måste ersättas av annan produktion. Med dessa utgångspunkter, skriver motionärerna, vore det mycket märkligt om Sverige medvetet skulle fortsätta att driva en energipolitik som förvärrar problematiken kring hotande elbrist, risken för akut effektbrist samt utsläppen av växthusgaser. Det energipolitiska omställningsprogrammet, fortsätter motionärerna, tillkom år 1997 i syfte att möjliggöra en stängning av Barsebäck 1 och 2, vilket hittills har kostat skattebetalarna mer än 9 miljarder kronor. Motionärerna konstaterar att villkoren för att stänga Barsebäck 2 trots detta inte är uppfyllda. I motionen uppges att själva stängningen av Barsebäck 1 kostade ca 8,3 miljarder kronor och att stänga Barsebäck 2 kommer att kräva att ytterligare miljarder skattebetalningar utbetalas till ingen nytta. Riksdagen bör därför, kräver motionärerna, riva upp beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften.

I motion 2001/02:N39 (m) uttalas att det enligt 1997 års beslut om stängning av Barsebäck 2 andra kärnkraftsreaktor uppsattes krav som skulle uppfyllas för att detta skall få ske. Redan stängningen av Barsebäck 1 har medfört negativa konsekvenser vad gäller samtliga dessa krav, sägs det i motionen. En förtida stängning av Barsebäck 2 kommer naturligtvis att ytterligare förvärra situationen. Motionärerna anser därför att 1997 års energiuppgörelse bör rivas upp, att Barsebäck 1 åter bör startas, och att Barsebäck 2 inte bör stängas i förtid.

Det är bra att regeringen nu konstaterar att förutsättningar för fortsatt avveckling inte finns, heter det i motion 2001/02:N40 (m). Det hade naturligtvis varit långt bättre att detta konstaterats långt tidigare så att kapitalförstörelse och onödiga elimportkostnader inte uppkommit, samt att osäkerhet om försörjningen av elektricitet inte hade behövt råda, fortsätter motionären. I motionen sägs att det är helt meningslöst att genomföra en förnyad prövning år 2003, eftersom det redan nu kan konstateras att uppställda krav inte kommer att vara uppfyllda, och att en avstängning skulle innebära uppenbara risker för vår energiförsörjning. Motionären menar att den enda realistiska åtgärden är

att återstarta Barsebäck 1 i syfte att öka elproduktionen i södra Sverige. I motionen uttalas vikten av att nu besluta om att genomföra analyser av vilken hälsopåverkan en fortsatt avstängning av Barsebäck 1 medför, och att denna studie bör föreligga före nästa beslutstillfälle vad gäller frågan om fortsatt produktion i Barsebäckverket.

I motion 2001/02:N34 (v) erinras om att den grundliga utvärdering som gjordes år 2000 visade att villkoren för att stänga Barsebäck 2 den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. I motionen påpekas att regeringen också vid årets analys funnit att skälen för att skjuta på stängningen av Barsebäck 2 överväger. I motionen hänvisas till att regeringen framför allt pekar på risken för effektbrist vintertid. Men, skriver motionärerna, arbetet med att åstadkomma en fungerande effekthandel har påbörjats och är av avgörande betydelse för att elmarknaden skall fungera. Med en fungerande marknad är det Vänsterpartiets bedömning att Barsebäck 2 kan stängas, anför det. Motionärerna vill också uppmärksamma en ny aspekt på säkerheten vid kärnkraftverken som har tillkommit sedan förra årets riksdagsbehandling av Barsebäck 2: risken för terroristangrepp på denna typ av anläggningar måste anses ha ökat efter terrorattacker i Förenta staterna den 11 september 2001. Redan tidigare har Barsebäck läge nära Malmö och Köpenhamn varit skäl för att just dessa reaktorer skall stängas först. En stängning av Barsebäck 2 den 1 juli 2002 ger en klar signal till medborgare och näringsliv om att energiomställningen skall fortsätta, menar motionärerna. Det betyder att effektivisering, ökad satsning på kraftvärme och förnyelsebar energi samtidigt får en starkare ställning och att arbetet kan bedrivas mer målmedvetet, sägs det.

I motionerna 2001/02:N35 (kd) och 2001/02:N371 (kd) påtalas att Kristdemokraterna är starkt kritiska mot hur regeringen handlagt frågan om kärnkraftens avveckling. Motionärerna anser att beslutet om nedläggningen av Barsebäck 1 togs utan att de ekonomiska effekterna var tillräckligt kända samt att avsaknaden av miljökonsekvensanalyser och samhällsekonomiska analyser var total. Motionärerna konstaterar att regeringen fortfarande inte har kunnat redovisa dessa analyser. Kristdemokraterna är, sägs det i den förstnämnda motionen, starkt kritiska mot regeringens handläggning av frågan om kärnkraftsavvecklingen. Sverige hade kunnat skona miljön från drygt 3 miljoner ton koldioxid varje år om Barsebäck 1 fått fortsätta att producera elektricitet, heter det. En grundlig miljökonsekvensanalys måste genomföras omedelbart, är budskapet. Motionärerna menar att de ökade utsläppen som blev följden av stängningen av Barsebäck 1 inte kan ignoreras. Med ledning av en sådan studie kan slutsatser dras om vilka utsläppsmängder och miljökonsekvenser som kan bli resultatet av stängningen av Barsebäck 2. Även de ekonomiska konsekvenserna för skattebetalarna, näringslivet och det övriga samhället måste bilda underlag för ett politiskt beslut om stängning av Barsebäck 2, skriver motionärerna.

I motion 2001/02:N37 (c) välkomnas att regeringen även framdeles har för avsikt att fortsätta den omställning av energisystemet som påbörjats och som motionärerna till stora delar finner varit lyckosam. Det är glädjande, sägs det,

att regeringen avser försöka samla en bred majoritet i detta arbete. Det påtalas dock att den tidigare överenskommelsen från år 1997 måste vara uppfylld innan ett fortsatt, trovärdigt omställningsarbete kan fortsätta. Denna överenskommelse innefattar en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck. Centerpartiet har, anför det, för avsikt att medverka till att denna överenskommelse uppfylls innan nya överenskommelser ingås. Det är således av vikt att den andra reaktorn i Barsebäck stängs innan en ny överenskommelse träder i kraft, framhåller motionärerna. Centerpartiet anser, uttalas det, att det är nödvändigt att riksdagen i år beslutar att stänga den andra reaktorn i Barsebäck under år 2002. Genom ett sådant beslut i riksdagen skapas incitament för marknadens aktörer att arbeta mer aktivt med energieffektiviseringar och investeringar i ny energiproduktion, lyder slutsatsen i motionen.

I motion 2001/02:N38 (fp) sägs att Folkpartiet kraftfullt motsätter sig att den andra reaktorn i Barsebäck skall stängas. I motionen hänvisas till de beräkningar som partiet har redovisat om de positiva konsekvenserna för statens finanser som skulle följa av att beslutet om stängningen av Barsebäck 1 rivs upp och att denna reaktor på nytt tas i bruk, så snart detta är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt. I motionen riktas kritik mot att regeringen inte har redovisat någon bedömning av kostnaderna för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket. Det är, sägs det, en stor kapitalförstörelse att stänga av väl fungerande kärnkraft, så länge den är säker och ekonomiskt försvarbar. Konsekvensen blir att Sverige tvingas att importera fossilbaserad el från Danmark och Tyskland. Motionärerna pekar på att stängningen av enbart en reaktor i Barsebäck leder till att utsläppen av koldioxid ökar med 2–4 miljoner ton per år. Regeringen bör därför, anför motionärerna, snarast tillsätta en miljökonsekvensutredning som bl.a. redovisar utfallet av ett ökat beroende av el från t.ex. danska kol- och oljebaserade elproduktionsenheter.

Miljöpartiet föreslår att riksdagen beslutar att villkoren för stängningen av Barsebäck 2 upphävs, lyder budskapet i motion 2001/02:N41 (mp). I motionen sägs att det är ett föråldrat tänkande som ligger bakom dessa villkor. Motionärerna menar att de kriterier som regeringen hänvisar till i sitt beslut att som planerat inte stänga av den andra reaktorn i Barsebäck inte är beslutade av riksdagen, utan de är regeringens egen operationalisering av de av riksdagen beslutade villkoren för denna stängning. När det gäller frågan om effektbalansen är detta, enligt vad som sägs i motionen, ett marknads- och kontraktsproblem, dvs. en fråga om leveranssäkerhet. Har en elleverantör åtagit sig att leverera el vid en viss tidpunkt är det dennes skyldighet att vidta sådana åtgärder att leverans kan garanteras vid den kontrakterade tidpunkten. Motionärerna menar att det är fullt rimligt att införa ett regelverk som tydliggör ett sådant ansvar från den 1 juli 2002. Vad avser miljö- och klimatproblemen så understryks i motionen nödvändigheten av att effektivisera och minska elförbrukningen, liksom vikten att ställa om till förnybara och mer miljövänliga sätt att framställa elektriciteten. Enligt motionärerna bör den redovisning som regeringen skall förelägga riksdagen år 2003 – för den händelse Barsebäck 2 inte redan då är stängd – också innefatta analyser av miljö-

konsekvenserna av såväl fortsatt drift som effekter av uranbrytningen i berörda länder. Uppfattningen är att en ytterligare tidsförskjutning i avvecklingen av Barsebäck 2 skapar otidlighet om statsmakternas verkliga avsikter, och detta kan leda till en tveksamhet hos aktörerna på marknaden att ta nödvändiga initiativ för fortsatt energieffektivisering och introduktion av förnybara energikällor. Motionärernas slutsats är att det i dag inte finns några hinder för att verkställa den redan beslutade stängningen av Barsebäck 2 före den 1 juli 2002.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling (den s.k. avvecklingslagen), som trädde i kraft den 1 januari 1998, får regeringen besluta att rätten att med stöd av tillstånd enligt kärntekniklagen driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid en viss tidpunkt. I lagen sägs (3 §) att regeringens beslut skall fattas med utgångspunkt i att reaktorn skall ställas av vid den tidpunkt som bäst gagnar syftet med omställningen av energisystemet och dess genomförande. På denna sistnämnda punkt anförs det i lagen (1 §) att syftet med omställningen är att åstadkomma en ekologisk och ekonomiskt hållbar energiförsörjning byggd på förnybara energislag. Det sägs också att omställningen skall genomföras på ett sätt som gör det möjligt att tillförsäkra svensk industri och samhället i övrigt el på internationellt konkurrenskraftiga villkor. Av lagen framgår vidare att hänsyn skall tas till reaktorns geografiska läge vid avgörande av när en reaktor skall tas ur drift. För varje reaktor skall i övrigt beaktas andra särskilda förhållanden såsom ålder, konstruktion och betydelse för energisystemet.

I samband med behandlingen av avvecklingslagen framhöll utskottet (bet. 1997/98:NU5 s. 19) att ett villkor för avställningen av den andra reaktorn vid Barsebäcksverket är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Även i detta betänkande underströk utskottet att riksdagen, innan en stängning av den reaktorn kan genomföras, skall ges möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda. Utskottet erinrade också om att ny elproduktionskapacitet och minskad elanvändning vidare skall vara ett villkor också för den fortsatta avställningen av kärnkraftsreaktorer enligt de av riksdagen antagna riktlinjerna för energipolitiken. Efter avställningen av Barsebäcksverket skall, anförde utskottet, en uppföljning ske av utvecklingen av elpriser, investeringar, miljöpåverkan, sysselsättnings- och fördelningseffekter samt elmarknadens funktionssätt m.m. Resultatet av det energipolitiska programmet skall utvärderas och tillsammans med erfarenheterna från stängningen av reaktorerna i Barsebäcksverket utgöra underlag för kommande beslut om hur den fortsatta omställningen skall genomföras. I reservationer (m, fp; kd) yrkades avslag på regeringens förslag till lag om kärnkraftens avveckling.

I beredningen av regeringens skrivelse om den fortsatta omställningen av energisystemet hösten 2000 ställde sig utskottet (bet. 2000/01:NU3 s. 29)

bakom regeringens bedömning att de villkor som riksdagen satt upp för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket inte var uppfyllda. Utskottet ansåg dock att det inom en rimlig tid torde finnas goda möjligheter att nå de mål som är uppsatta för att kompensera kraftbortfallet. I likhet med regeringen bedömde utskottet att detta blir fallet senast före utgången av år 2003. Vidare underströk utskottet att det är riksdagen som även fortsättningsvis prövar om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga den andra reaktorn i Barsebäcksverket. Riksdagen ställde sig bakom utskottets uppfattning.

I en reservation (m, kd, fp) sades att omställningsprogrammet har stora svagheter och i praktiken har misslyckats. Denna omständighet leder till, anförde reservanterna, att riksdagen måste ta initiativ till att upphäva två viktiga energipolitiska beslut, dels avvecklingslagen, dels beslutet om avvecklingen av den första reaktorn i Barsebäcksverket. I en annan reservation (v) gjordes däremot bedömningen att villkoren för en stängning av Barsebäcksverkets andra reaktor kommer att vara uppfyllda till den 1 juli 2002 och att därför reaktorn kan stängas av detta datum. Även i reservationer från företrädarna för Centerpartiet och Miljöpartiet framfördes denna uppfattning. I ett särskilt yttrande från företrädarna för Vänsterpartiet uttalades – med hänvisning till det majoritetsförhållande som råder i riksdagen – att Vänsterpartiet i den slutliga röstningsomgången i kammaren kommer att stödja den socialdemokratiska bedömningen av villkoren för avstängningen. Om inte detta stöd hade givits skulle den nyssnämnda reservationen (m, kd, fp) ha erhållit majoritet, vilket inneburit att riksdagen bl.a. förordat ett upphävande av avvecklingslagen, något som Vänsterpartiet sade sig inte kunna acceptera.

I rapporterna Elmarknaden 2001 och Scenarier för eltillförseln med och utan Barsebäck redovisar Energimyndigheten bl.a. prognoser om elanvändning och elproduktion i Sverige och internationellt. Den sistnämnda rapporten utgör också tillsammans med en rapport från Svenska kraftnät om effektbalansen på den svenska elmarknaden vintrarna 2000/01 och 2001/02 (prognos) ett underlag i regeringens skrivelse.

Energimyndigheten betonar i rapporterna att den framtida energianvändningen i hög grad är beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen. I Sverige har elanvändningen sedan början av 1970-talet ökat med i genomsnitt 3 % per år. Ökningen var kraftig under 1970-talet, därefter har ökningstakten dämpats. Elanvändningen beräknas öka med ca 10 TWh, eller med ca 7 %, mellan åren 1997 och 2010. År 1997 var elanvändningen 143 TWh och år 2010 beräknas den uppgå till ca 152 TWh. Elanvändningen år 2010 i industrin beräknas uppgå till ca 58 TWh (prognosen för år 2001 är 55,4 TWh) och inom bostadssektorn till ca 75 TWh (prognosen för år 2001 är 73 TWh). Mellan åren 1990 och 1999 har elanvändningen ökat med 2,6 %. Energimyndigheten påpekar att om elanvändningen under 1990-talet temperaturkorrigeras (utjämnning mellan kalla och milda år) blir ökningen endast 1 % under detta decennium.

I Energimyndighetens scenarier över elproduktionen sätts normalårsproduktionen från vattenkraften till 65 TWh. Normalårsproduktionen motsvarar ungefär 45 % av dagens totala elproduktion i Sverige. Vattenkraftsproduktionen kan variera kraftigt eftersom tillrinningen varierar under året och mellan åren. Vid s.k. torrår kan vattenkraftsproduktionen vara 10–15 TWh lägre än under ett normalår, och under ett s.k. våtår kan situationen vara omvänd. Under hela 1990-talet har tillrinningen – med undantag för år 1996 – varit över den normala. Produktionsförmågan i de svenska kärnkraftverken uppgår i dagsläget till drygt 68 TWh, under förutsättning att inget produktionsbortfall uppkommer i form av oplanerade avställningar. En stängning av Barsebäck 2 skulle motsvara ett produktionsbortfall på drygt 4 TWh. Den installerade effekten i vindkraftverken har ökat kraftigt de senaste tio åren. Trots detta utgjorde den år 2000 endast 0,8 % av den totala installerade effekten för elproduktion i Sverige. Den årliga produktionen från vindkraften uppgick år 2000 till 0,44 TWh.

I Energimyndighetens prognoser för elbalansen fram till år 2010 beräknas den totala elproduktionen (netto) uppgå till ca 150 TWh med respektive ca 148 TWh utan Barsebäck 2 i drift. Kärnkraftsproduktionen skulle i detta scenario uppgå till ca 68 TWh med respektive ca 64 TWh utan Barsebäck 2 i drift år 2010. Importbehovet år 2010 beräknas uppgå till ca 4 TWh utan Barsebäck 2 i drift och till ca 2,4 TWh med Barsebäck 2 i drift. Om år 2005 skulle vara ett torrår beräknar Energimyndigheten att vattenkraftsproduktionen minskar med ca 8 TWh. Om Barsebäck 2 stängs, ökar kraftbehovet år 2005 – vid ett torrår – till ca 11 TWh. Enligt Energimyndigheten kan ett sådant torrår leda till en brist på elenergi i det nordiska kraftsystemet.

Energimyndighetens scenarier för eltillförseln fram till år 2010 pekar alltså på att mellan 2 och 11 TWh elektricitet behöver nettoimporteras per år. Då denna elektricitet inte produceras i Sverige påverkas inte de svenska utsläppen av koldioxid. Däremot kan utsläppen öka i det land där elproduktionen sker. Utsläppens storlek varierar enligt Energimyndigheten beroende på vilket land som exporterar elen till Sverige. Sverige har utlandsförbindelser för el till Danmark, Tyskland, Finland, Norge och Polen. Vid ett antagande om att den svenska importen i scenarierna för år 2005 utgörs av en genomsnittlig elproduktion för Norden, Tyskland och Polen skulle utsläppen av koldioxid under ett normalår bidra till ökade utsläpp i andra länder motsvarande 2–3 miljoner ton. Under ett torrår skulle importen i scenarierna för år 2005 enligt Energimyndighetens rapport framför allt komma ifrån Tyskland och Danmark, vilket skulle medföra ökade utsläpp på ungefär 4–6 miljoner ton koldioxid, beroende på om Barsebäck 2 drivs vidare eller ej. Energisektorns totala utsläpp av koldioxid i Sverige uppgick år 1999 till 52,6 miljoner ton, av vilka elproduktionen stod för 2,8 miljoner ton.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen menar utskottet att Barsebäck 2 skall stängas men först när riksdagens villkor är uppfyllda. Utskottet delar regeringens bedöm-

ning att dessa villkor ännu inte är tillgodosedda men att detta blir fallet senast före utgången av år 2003. Utskottet vill åter erinra om att det är riksdagen som skall pröva om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga den andra reaktorn i Barsebäcksverket.

Utskottet vill framhålla att målbilden i energipolitiken är omfattande och uttryck för ambitiösa åtaganden i förhållande till olika samhällsintressen. Enligt utskottet får inte – enligt de villkor som riksdagen satte upp år 1997 – en stängning medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Utskottet vill understryka betydelsen av att regeringen fortlöpande följer upp förutsättningarna för att dessa villkor som riksdagen har ställt upp kan uppfyllas. Den skrivelse som regeringen nu förelagt riksdagen om Barsebäck 2 är ett uttryck för denna kontinuerliga uppföljning. I skrivelsen gör regeringen bedömningen att riksdagens villkor för en stängning fortfarande inte är uppfyllda vad avser kraftbortfallet, effektbalansen samt miljö och klimat. Regeringen har också för avsikt – som ett led i denna uppföljning – att intensifiera omställningsarbetet om det visar sig att villkoren riskerar att inte bli uppfyllda före utgången av år 2003. Det uttalas också från regeringens sida att ambitionen är att säkra en fortsatt bred politisk majoritet för en stabil och långsiktig energipolitik och att söka en aktiv dialog med företrädare för industrin. Utskottet ser naturligtvis positivt på detta och instämmer med regeringen att enighet och långsiktighet i energipolitiken är av stort värde för industrins utveckling i vårt land.

Regeringen stöder sitt ställningstagande till frågan om en stängning av Barsebäck 2 på en samlad analys av de faktorer – effektbalansen, kraftbortfall, miljö och klimat – som ingår i de stipulerade villkoren för en avstängning. Häri ingår bedömningar av en situation med såväl extrem vinterkyla som torrår. Utskottet anser att den försiktighetslinje som regeringen valt är klok, och att det är helt i enlighet med riksdagens riktlinjer att se till att villkoren med säkerhet är uppfyllda innan ett så pass genomgripande beslut som att stänga av en kärnkraftsreaktor fattas. Enligt utskottets uppfattning vore det ansvarslost att fatta ett sådant beslut innan visshet finns om att villkoren är uppfyllda och sålunda enbart baserat på osäkra förhoppningar. En sådan energipolitik kan inte föras i ett så energiberöende land som Sverige.

Detta är också bakgrunden till att utskottet inte kan ställa sig bakom de motioner som väckts av företrädare för Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet om avställningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket. I dessa motioner förespråkas att denna reaktor skall stängas under år 2002, men med vissa nyansskillnader vad gäller den exakta tidpunkten. Den gemensamma linjen i motionerna är att en stängning skall visa att statsmakterna menar allvar med energiomställningen och att en stängning kommer att skapa incitament för marknadens aktörer att arbeta med energieffektivisering. Enligt utskottets uppfattning bygger en sådan politik mer på tro och mindre på hänsynstagande till tillgängligt faktaunderlag. Utskottet vill erinra om att utvärderingarna har visat att arbetet med energieffektivisering är mycket svårt och måste bedrivas konsekvent och långsiktigt, ofta i nära samarbete mellan sta-

ten och näringslivet. De samhällsekonomiska kostnaderna av ett sådant beslut som motionärerna förordar skulle riskera att bli utomordentligt höga och skulle kunna äventyra den medverkan från näringslivet som är nödvändig för att omställningsarbetet skall lyckas.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker näringsutskottet samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2002 inom utgiftsområde 21 Energi och avslå samtliga motionsyrkanden.

Inledning

Regeringens förslag i budgetpropositionen till anslag under utgiftsområde 21 redovisas i bilaga 3.

I budgetpropositionen sägs att utfallet för år 2000 påverkades av flera faktorer. Intresset har varit stort för investeringsstöden för elproduktion från förnybara energikällor sedan det energipolitiska programmet påbörjades år 1998. Utgifterna har samtidigt hållits nere, främst beroende på de utgiftsbe- gränsningar som fanns under utgiftsområdet åren 1999 och 2000. Det har också tagit lång tid att initiera de energipolitiska åtgärderna som sträcker sig fram t.o.m. år 2004. De begränsade utgifterna beror även på att de ursprung- liga insatserna för elminskande åtgärder tillfälligt avbröts i april 1999.

Prognosen för år 2001 i budgetpropositionen avspeglar fortsatt höga utgif- ter för investeringsstöden för elproduktion från förnybara energikällor, liksom för skyddet för småskalig elproduktion. Utgifterna för elminskande åtgärder är dock fortfarande relativt små, vilket beror på att reviderade förordningar för konvertering till fjärrvärme eller enskild uppvärmning trädde i kraft först den 1 juni 2001. I propositionen sägs att intresset för de nya investeringsstö- den för konvertering är stort. När det gäller den mer långsiktiga delen av det energipolitiska programmet meddelas i propositionen att efterfrågan generellt sett är hög. Regeringen förväntar sig dock att utnyttjandet av anslaget för introduktion av ny energiteknik kommer att ske fullt ut först under den senare delen av programperioden. Vidare är det regeringens bedömning att anslagna resurser för vissa kostnader för att avveckla en reaktor i Barsebäcksverket inte är tillräckliga för år 2001.

Totalt sett minskar de anslagna resurserna inom energiområdet något mel- lan åren 2001 och 2002, främst därför att de kortsiktiga åtgärderna successivt trappas ner för att upphöra vid utgången av år 2002. Vidare upphör 2001 års anslag (35:9) Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet vid utgången av år 2001, vilket dock endast påverkar ramen

för utgiftsområdet i en mindre omfattning. Dessa garantier för berörda bolag hanteras redan i enlighet med den nya garantimodellen, som beskrivs i 2001 års reviderade finansplan under avsnitt 7.2 Statliga garantier (prop. 2001/02:1 volym 1, s. 171).

Av budgetpropositionen framgår att den tydligaste minskningen av anslagna resurser uppstår mellan åren 2002 och 2003, då ramen för utgiftsområdet minskar med drygt 800 miljoner kronor. Det beror främst på att de energipolitiska åtgärderna på kort sikt upphör vid utgången av år 2002. Regeringen avser med anledning av detta att återkomma till riksdagen i en energipolitisk proposition våren 2002. Även anslaget för energiforskningen minskar något mellan åren 2002 och 2003 beroende på att anslagsnivån tillfälligtvis minskades under år 1999 för att åter höjas åren 2001 och 2002. De beräknade anslagsnivåerna för energiforskningen under åren 2003 och 2004 stämmer enligt regeringens uppfattning överens med 1997 års energipolitiska beslut.

I det följande redovisas regeringens förslag till olika anslag inom utgiftsområdet och motsvarande förslag i aktuella motioner. Därefter redovisas utskottets ställningstagande samlat i ett avslutande avsnitt.

Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 127,7 miljoner kronor.

Anslaget är avsett för att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader. I dessa kostnader ingår även nätmyndighetens verksamhet. Uppbyggnadskostnaderna för utlokaliseringen av myndigheten, vilken skedde under år 1998, har successivt minskat sedan dess. Energimyndigheten finansierar sina kostnader för uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen genom de s.k. programanknutna kostnaderna som belastar anslagen för de olika åtgärderna inom det energipolitiska programmet. Prognosen för dessa programanknutna kostnader uppgår till drygt 30 miljoner kronor för år 2001.

Regeringen bedömer att Energimyndigheten har förvaltat sin verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i fråga om myndighetens framtida uppgifter och resurser i samband med att eventuella nya åtgärder presenteras i en energipolitisk proposition våren 2002.

Motionerna

I motion 2001/02:N350 (m) hänvisas till att motionärerna föreslår omfattande neddragningar av anslagen kopplade till omställningsprogrammet. Som en följd av dessa neddragningar kan Energimyndighetens administrativa kostnader minskas, sägs det. Förslaget i motionen är därför att Energimyndighetens förvaltningsanslag minskas med 42 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Resursförbrukningen inom utgiftsområdet är lägre än förväntat, påtalas det i motion 2001/02:N371 (kd). Resursutnyttjandet inom teknikupphandling av

energieffektiv teknik har exempelvis varit lågt medan intresset för vindkraften är mycket stort, skriver motionärerna. I motionen konstateras det att år 2002 är det sista året för de kortsiktiga åtgärderna, och enligt motionärerna leder detta till att regeringen nu anslår stora belopp för avslutningen av programmet. I motionen uttalas att Kristdemokraterna är tveksamma till att de anslagna medlen kommer att efterfrågas och kunna förbrukas, och därför kan en besparing på 6 miljoner kronor genomföras på anslaget.

I motionerna 2001/02:Fi294 (fp), 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) föreslås en besparing på anslaget med 50 miljoner kronor. Skälet för besparingen – som också gäller övriga anslag inom det energipolitiska omställningsprogrammet – är att partiet anser att Barsebäck 1 på nytt skall tas i drift. Staten kan då undgå kostnader för avvecklingen samtidigt som större delen av åtgärdsprogrammen inom energiområdet kan slopas. I motionen erinras också om att partiet önskar att medel – 50 miljoner kronor – avsätts för stöd till energisäkerhet i Östeuropa.

Bidrag för att minska elanvändning (35:2)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 251 miljoner kronor.

Anslaget avser främst bidrag till investeringar i konvertering av elvärme till fjärrvärme eller enskild uppvärmning. Inom anslaget finns även ett stöd till investering i solvärme samt ett stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet.

Regeringen anför att det kraftiga anslagssparandet har uppkommit genom att de ursprungliga åtgärderna för att minska elanvändningen stoppades den 20 april 1999 för revidering av utformningen. Prognosen för år 2001 är lägre än anslaget belopp för året då reviderade förordningar för konvertering till fjärrvärme eller enskild uppvärmning trädde i kraft först den 1 juni 2001. Intresset för de nya investeringsstöden rapporteras dock vara stort.

Motionerna

I motion 2001/02:N350 (m) anföras att energieffektiviseringar fortlöpande kan genomföras på elmarknaden utan statlig inblandning. Mot denna bakgrund anser motionärerna att inga medel skall föras upp på anslaget.

Som tidigare nämnts ställer sig Kristdemokraterna tveksamma till att de anslagna medlen inom omställningsprogrammet kommer att efterfrågas, och i motion 2001/02:N371 (kd) föreslås en besparing på detta anslag med 6 miljoner kronor.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) yrkas – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – avslag på hela anslagsbeloppet.

Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor (35:3)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 168 miljoner kronor.

Anslaget avser bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft samt för utveckling och provning av ett upphandlingsförfarande för ny teknik för elproduktion med förnybara energislag.

I propositionen föreslår regeringen att den ekonomiska planeringsram som regeringen föreslog i samband med 1997 års energipolitiska beslut ändras genom att den föreskrivna uppdelningen av de ekonomiska resurserna mellan stöd till vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk upphör att gälla. Sammantaget med vissa andra åtgärder innebär det att regeringen räknar med att disponera om 75 miljoner kronor inom anslaget som kan gynna utbyggnaden av främst vindkraft under år 2002. Från den 1 januari 2002 skall bidraget till investeringar i vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk uppgå till 10 % av investeringskostnaden. Vidare anser regeringen att den nuvarande 15-procentiga bidragsnivån kan sänkas utan att intresset för investeringar i vindkraft och småskalig vattenkraft minskar. Bidrag för vindkraft och småskalig vattenkraft bör, anför regeringen, reduceras till 10 % av investeringskostnaden för de ansökningar som beviljas efter den 1 januari 2002. Regeringens uppfattning är att vindkraften är kraftigt överkompenserad i förhållande till övriga kraftslag under anslaget.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser att såväl särskilda produktionsskatter som subventioner bör tas bort, uttalar det i motion 2001/02:N350 (m). Mot denna bakgrund anser motionärerna att inga medel skall föras upp på anslaget.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) yrkas – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – avslag på hela anslagsbeloppet.

Åtgärder för effektivare energianvändning (35:4)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 115 miljoner kronor.

Anslaget avser bidrag för informations- och utbildningsinsatser för energianvändning och energieffektivisering, liksom för teknikupphandling för att utveckla och introducera energieffektiv teknik på marknaden. Utfallet för år 2000 överensstämde i stort med anslagna resurser. Prognosen för år 2001 är lägre än anvisat belopp därför att intresset är lågt för de åtgärder som ryms i förordningen (1999:344) om statligt bidrag till teknikupphandling av energieffektiv teknik och ny energiteknik.

Motionerna

Enligt förslag i motion 2000/01:N361 (m) skall inga medel föras upp på anslaget.

I motion 2001/02:N371 (kd) föreslås att anslaget minskas med 15 miljoner kronor. Motionärerna menar att det är osannolikt att hela anslaget på 115 miljoner kan nyttjas på ett effektivt och verkningsfullt sätt. Det uttalas också att tilläggsisoleringens betydelse inte har fått tillräcklig uppmärksamhet i det energipolitiska programmet. I stället bör frågan om stimulansåtgärder för tilläggsisolering på motsvarande sätt som gäller för konvertering från elvärme till annan uppvärmning prövas.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) yrkas – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – avslag på hela anslagsbeloppet.

Energiforskning (35:5)*Propositionen*

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 466,3 miljoner kronor.

Anslaget används för att finansiera forsknings- och utvecklingsinsatser på energiområdet. Det omfattande anslagssparandet beror, enligt regeringen, till stor del på de utgiftsbegränsningar som fanns under anslaget åren 1999 och 2000. En stor del av anslagssparandet är samtidigt uppbundet av redan fattade beslut. Prognosen för år 2001 är ett utslag av att verksamheten successivt har ökat.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 827 miljoner kronor för åren 2003–2006.

Motionerna

I motion 2001/02:N350 (m) uttalas att energiforskningen skall vara långsiktig och inte vara direkt relaterad till regeringens kortsiktiga energipolitik. Energiforskningen är viktig och bör på sikt öka, sägs det. Motionärerna anser dock att forskningsinsatserna avseende etanolproduktion från skogsråvara bör lyftas ur energiforskningsprogrammet. Motionärerna vill därför att anslaget minskas med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

I motion 2001/02:N304 (c) sägs det att ett utökat samarbete med svensk fordonsindustri kring utvecklingen av mer miljövänliga och energieffektiva fordon inte får gå ut över statens anslag till forskning och utveckling inom energiområdet. För att motverka en sådan nedskärning vill motionärerna tillföra, liksom tidigare år, 100 miljoner kronor till anslaget.

Skogen är en viktig resurs i arbetet med att ställa om Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle, heter det i motion 2001/02:MJ339 (c). Motionärerna vill understryka att det finns en stor potential till energiutvinning ur den svenska skogen. Det är, lyder budskapet, av yttersta vikt att forskningen om energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara fortsätter.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) föreslås – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – en besparing på anslaget med 150 miljoner kronor.

Vissa kompletterande uppgifter

Energimyndigheten finansierar ett forsknings- och utvecklingsprogram för framställning av etanol ur träråvaror. Etanolen används inom transportsektorn för fordonsdrift. Programmet omfattar grundläggande forskningsfrågor, teknikutveckling och arbeten i pilotskala. Som ett resultat av en teknikupphandling kommer ca 4 000 bränsleflexibla bilar att levereras till den svenska marknaden med start hösten 2001. Totalt satsas 30 miljoner kronor årligen på Etanolprogrammet som pågår under åren 1998–2004. En ansökningsomgång avslutades i september 2001. Energimyndigheten undersöker också behovet av ytterligare forskningsprogram inom området produktion av alternativa drivmedel. Aktuella områden är biogas, biologiskt baserade drivmedelskomponenter för blandning i dieselolja och bensin samt drivmedel framställda från förgasad bioråvara.

Energiteknikstöd (35:6)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 130 miljoner kronor.

Anslaget används för att främja utvecklingen av ny energiteknik genom stöd till forskning och utveckling inom enskilda projekt eller program. Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 130 miljoner kronor för åren 2002, 2003 respektive 2004.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 385 miljoner kronor för åren 2003–2006.

Motionerna

I motion 2001/02:N350 (m) understryks att utveckling av ny energiteknik är angeläget. Dock finner motionärerna det inte rimligt att anslaget skall omfatta verksamheter kopplade till de regionala tillväxtavtalen. I motionen yrkas därför att anslaget minskas med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Som tidigare nämnts ställer sig Kristdemokraterna tveksamma till att de anslagna medlen inom omställningsprogrammet kommer att efterfrågas, och i motion 2001/02:N371 (kd) föreslås en besparing på detta anslag med 30 miljoner kronor.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) yrkas – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – avslag på hela anslagsbeloppet.

Introduktion av ny energiteknik (35:7)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 230 miljoner kronor.

Anslaget avser bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Utfallet för år 2000 var 183 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. Därtill finns ett stort ackumulerat anslagssparande. Det hittills låga utfallet beror till stor del på de långa tider som krävs för att initiera projekt av den karaktär som stöds inom ramen för anslaget.

Regeringen föreslår – förutom anslagsbeloppet – också att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 530 miljoner kronor för åren 2003–2006.

Motionerna

Även under detta anslag anförs i motion 2001/02:N350 (m) att det inte är rimligt att inom ramen för energiteknikstödet innefatta verksamheter som är kopplade till de regionala tillväxtavtalen. Mot denna bakgrund yrkar motionärerna att anslaget minskas med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Den tveksamhet som Kristdemokraterna redovisat om huruvida de anslagna medlen inom omställningsprogrammet kommer att efterfrågas avspeglas också under detta anslag, och i motion 2001/02:N371 (kd) föreslås en besparing med 50 miljoner kronor.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) föreslås – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – en besparing på anslaget med 200 miljoner kronor.

Energipolitiskt motiverade klimatinsatser (35:8)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 50 miljoner kronor.

Anslaget avser insatser för att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla metoder för s.k. genomförande och överlåtbara utsläppsrätter inom klimatområdet.

Utfallet för år 2001 var 31 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. I propositionen sägs att det begränsade utfallet, liksom det betydande anslagssparandet, främst beror på att förhandlingsprocessen för att formalisera regler, riktlinjer, villkor och avtal för att beräkna och kreditera utsläppsminskningar har försvårat och fördröjt investeringsprojekten. Klimatöverenskommelsen i Bonn sommaren 2001 undanröjde delvis osäkerheten om regelverket, men utfallet kan, enligt regeringens bedömning, komma att bli lägre än anslagsbeloppet för år 2001.

Regeringen föreslår – förutom anslagsbeloppet – också att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 60 miljoner kronor för åren 2003–2005.

Skydd för småskalig elproduktion (35:9)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 210 miljoner kronor.

Anslaget disponeras av Energimyndigheten och avser stöd till småskalig elproduktion. Stödet utbetalas med 9 öre per kWh el som produceras i elproduktionsanläggningar med en effekt om högst 1 500 kW.

Prognosen för år 2001 bygger på att elproduktionen från vindkraft beräknas öka genom att nya anläggningar tas i drift. Regeringen vill betona att de avsatta och beräknade resurserna för skyddet är knappa. Prognoserna för både år 2001 och år 2002 överstiger de resurser som anslagits respektive föreslås anslås. Regeringen avser att återkomma i denna fråga i den energipolitiska proposition som regeringen planerar till våren 2002. Regeringen föreslår därför att anslagsbeloppet oförändrat uppgår till 210 miljoner kronor för år 2002.

Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (35:10)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2002 är 384 miljoner kronor.

Anslaget infördes den 1 juli 2000. Det skall täcka statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av den första reaktorn i Barsebäcksverken har upphört enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB. Ersättningen skall täcka merkostnader för dels avställnings- och servicedrift av den första reaktorn i Barsebäcksverken, dels singeldrift av den andra reaktorn i Barsebäcksverken. Ersättningen kan lämnas längst t.o.m. år 2017.

Motionen

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) yrkas – med hänvisning till tidigare redovisade skäl – avslag på hela anslagsbeloppet.

Stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa

Motionerna

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2001/02:Fi294 och i motionerna 2001/02:MJ521 (fp) och 2001/02:N367 (fp) föreslås att ett nytt statligt anslag anvisas om 50 miljoner kronor för stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag i budgetpropositionen.

När det gäller partiernas olika förslag till ram på detta utgiftsområde och den fördelning de vill göra av utgiftsramen på anslagen framgår att Moderata samlingspartiet vill göra besparingar på anslagen 35:1–7 med sammanlagt ca 637 miljoner kronor. Kristdemokraterna föreslår besparingar på 107 miljoner kronor och fördelar dem över anslagen 35:1, 2, 4, 6 och 7. Centerpartiet pläderar för en utökning av ramen för utgiftsområdet med 100 miljoner kronor, och denna förstärkning skall komma anslaget 35:5 Energiforskning till godo. Folkpartiet föreslår den största besparingen av samtliga partier – en rammminskning på ca 1,4 miljarder kronor – och fördelar anslagsminskningarna över anslagen 35:1–7 och 10. (Det sistnämnda anslaget avser ersättning för den av riksdagen beslutade och numera genomförda stängningen av Barsebäck 1, en ersättning som alltså Folkpartiet – som enda oppositionsparti – inte är berett att ställa upp på.) I Folkpartiets motion föreslås vidare att ett nytt anslag (50 miljoner kronor) inrättas för stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.

Näringsutskottet har i ett yttrande – i form av ett protokollsutdrag – till finansutskottet tillstyrkt regeringens förslag till ram för utgiftsområdet. Av protokollsutdraget framgår att företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet tillstyrkte förslagen i respektive partimotion. Finansutskottet har nyligen (bet. 2001/02:FiU1) tillstyrkt regeringens förslag till anslagsramar för samtliga politikområden i budgeten.

Av särskilda yttranden till detta betänkande framgår att företrädarna för de nämnda partierna vidhåller sina förslag till ramar för olika utgiftsområden och att de därför inte deltar i beslutet om anslagsfördelning för här aktuellt utgiftsområde.

Utskottet övergår därmed till att kommentera en i detta avsnitt berörd motion.

I motion 2001/02:MJ339 (c) påtalas vikten av fortsatt forskning kring och praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara. Utskottet har ingen annan uppfattning, men betonar samtidigt att tilldelningen av forskningsresurser prövas av ansvariga myndigheter på grundval av bedömning av bl.a. vetenskaplig relevans och teknisk framkomlighet. I den kompletterande redovisningen ovan framgår i korthet Energimyndighetens arbete med dessa frågor.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2002 inom utgiftsområde 21 (se bilaga 3). Likaså tillstyrks de övriga här berörda förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks därmed.

Affärsverket svenska kraftnät

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna regeringens framlagda förslag till investeringsplan för perioden 2002–2004 och finansiella befogenheter för Affärsverket svenska kraftnät för år 2002.

Propositionen

Investeringsplan

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2002–2004 för affärsverkskoncernen innefattar planerade investeringar inom affärsverkskoncernen till ett belopp om ca 1 870 miljoner kronor, varav 620 miljoner kronor avser investeringar under år 2002. Investeringarna i stamnätet skall genomföras dels i befintliga anläggningar, s.k. reinvesteringar, om 690 miljoner kronor, dels som nyinvesteringar om 1 180 miljoner kronor. Av nyinvesteringarna skall 280 miljoner kronor användas till utrustning för telekommunikation. Svenska kraftnät kommer i huvudsak att kunna finansiera investeringarna med egna medel under den kommande treårsperioden. Avkastningskravet för affärsverkskoncernen är 7 % på justerat eget kapital efter skatt. Justerat eget kapital skall vara lägst 38 % av totalt kapital (soliditeten).

Finansiella befogenheter

Regeringen föreslår att följande bemyndiganden lämnas av riksdagen till regeringen:

- att för år 2002 teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier till bolag, i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 000 000 kr,
- att dels förvärva aktier i aktiebolag som verkar inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde, dels bilda aktiebolag som skall verka inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde till ett sammanlagt belopp om högst 150 000 000 kr,
- att för år 2002 låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 000 000 kr,
- att för år 2002 dels låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret, dels besluta om förvärv och avyttring av aktier samt bildande av bolag, allt inom en sammanlagd ram av högst 110 000 000 kr,
- att för år 2002 ge Svenska kraftnät rätten att lämna delägarlån och teckna borgen för lån som upptagits av bolag, i vilka affärsverket förvaltar statens aktier till ett sammanlagt belopp om högst 130 000 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens framlagda förslag rörande verksamheten vid Svenska kraftnät.

Vattenfall AB och brunkolsbrytning i Tyskland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om bl.a. ägardirektiv till Vattenfall AB om brunkolsbrytning i östra Tyskland. Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl för riksdagen att göra något uttalande om att Vattenfall skall upphöra med denna verksamhet. *Jämför reservation 9 (kd, c, fp, mp).*

Motionerna

I fempartimotionen 2001/02:N332 (mp, kd, c, fp, v) erinras om att Vattenfall AB blivit ägare till en brunkolsfyndighet i östra Tyskland. Med uppköp av de tyska energiföretagen Laubag och VEAG har Vattenfall inte bara blivit ägare av två tyska kol- och elbolag, utan också ärvt problem som följer av dagbrottsbrytning av brunkol, heter det. I motionen sägs att denna brunkolsbrytning innebär både en storskalig landskaps- och miljöförstöring och en utplåning av den västslaviska folkgruppen sorbernas kultur. Motionärerna menar att det finns flera utarbetade alternativ för att förhindra ödeläggelsen av den kulturminnesmärkta byn Horno och tvångsförflyttningen av dess invånare. I motionen hänvisas till att kolbolaget Laubag avslagit dessa alternativ med argumentet att de är för dyra. Motionärernas slutsats av detta är att profit går före kulturskydd och skydd av mänskliga rättigheter. När det gäller tvångsförflyttningen av den sorbiska minoriteten i Horno har, anför det, Vattenfall inte tagit mänskliga och miljömässiga hänsyn. Mot denna bakgrund yrkas det i motionen på att riksdagen skall besluta att regeringen genom ägardirektiv skall ålägga Vattenfall att leva upp till sina egna miljöetiska krav och därmed skydda den kulturminnesmärkta sorbiska byn Horno och förhindra en tvångsförflyttning av dess invånare.

I motion 2001/02:N367 (fp) betraktas Vattenfall AB:s roll med intresse. Motionärerna påpekar att bolaget svarar för ungefär 50 % av elproduktionen i Sverige och är framträdande i Sveriges långsiktiga utvecklings- och investeringsplaner. Vattenfall köpte, konstateras det, för knappt ett år sedan in det tidigare östtyska bolaget VEAG med en kapacitet att med brunkol som energikälla producera elektricitet motsvarande 60 TWh. Budskapet i motionen är att Vattenfall köper upp elproduktion från kärnkraftverk och smutsig kolkraft i andra länder för tiotals miljarder kronor. I Tyskland, fortsätter motionärerna, har konsekvenserna till och med blivit att gamla kulturvärden i byn Horno hotas av Vattenfalls intressen i brunkolsbrytning. Riksdagen bör därför, an-

förs det, ge regeringen i uppdrag att ta upp en diskussion med Vattenfall om hur detta projekt kan avbrytas.

Statliga Vattenfall har det trassligt med sitt kraftäventyr i Tyskland, heter det i motion 2001/02:N273 (mp). Motionären erinrar om att en lokal strid pågår om brunkolsbrytning i östra Tyskland. I denna konflikt står arbetstillfällena mot omflyttningar av folk, anför det. Med anledning av denna strid ställer motionären sig frågan om det svenska, statliga Vattenfall AB skall vara med i en tvångsförflyttning alternativt nedläggning av en brunkolsgruva på främmande territorium. I motionen meddelas att utnyttjandet av brunkol är en sådan verksamhet som i många avseenden är oförenlig med en ekologisk och socialt hållbar framtidsstrategi. Det sägs i motionen att en stor del av brunkolsbrytningen i östra Tyskland pågår inom sorbernas traditionella bosättningsområde, vilket innebär att den sorbiska minoriteten akut är hotad av brunkolsbrytningen. Detta strider mot Europakonventionen för skydd av nationella minoriteter som även Sverige har undertecknat, framhåller motionären. Det aktuella dagbrottet står i dag 1,5 km utanför den kulturminnesmärkta sorbiska byn Horno. Motionären vill påminna om att den sorbiska minoriteten i östra Tyskland åtnjuter ett grundlagsstadgat skydd i delstaten Brandenburgs författning. De utpekade omständigheterna leder motionären till att i motionen yrka på att Sverige genom statliga Vattenfall inte skall engagera sig i brunkolsbrytningen i Tyskland.

Vissa kompletterande uppgifter

I ett svar på en fråga (2000/01:1408) av Inger Strömbom (kd) i juni 2001 om Vattenfall och sorbiska byar erinrade näringsminister Björn Rosengren om att det är staten som bestämmer de övergripande målen för företagets verksamhet. Statsrådet anförde att Vattenfall har som huvuduppgift att på ett effektivt sätt producera och leverera el till sina kunder. Detta, fortsatte näringsministern, skall ske på ett affärsmässigt sätt, vilket innebär att företaget skall uppfylla marknadsmässiga avkastnings- och utdelningskrav i sin affärsverksamhet. Han ville samtidigt påminna om att ansvaret för den operativa verksamheten i Vattenfall ligger hos styrelsen och ledningen. Därmed ankommer det, fortsatte han, på dessa två instanser att besluta i frågan rörande verksamhet i den sorbiska byn Horno. Detta är, menade Björn Rosengren, en beslutsordning som gäller i såväl privata som helt eller delvis statligt ägda företag. Här uttalade ministern att han inte kan ingripa i denna beslutsordning. Härutöver ville han i svaret understryka att energibolagens utvinning av kol är reglerad av tysk lag. Näringsministern meddelade att han varit i kontakt med Vattenfalls ledning och förvissat sig om att bolagets ledning och styrelse följer gällande lagstiftning på relevanta områden och tar hänsyn till där uttryckt kulturella hänsyn.

Vattenfall AB har under 1990-talet byggt upp en betydande verksamhet i Tyskland. Under år 2001 har Vattenfall förvärvat aktier i det tyska energibolaget HEW (Hamburgische Electricitäts-Werke AG) så att det svenska företags andel i dagsläget uppgår till drygt 70 %. HEW har i sin tur förvärvat

VEAG (Vereinigte Energiewerke AG) och Laubag (Lausitzer Braunkohle AG). Med Vattenfall som majoritetsägare bildar det tyska dotterbolaget HEW tillsammans med VEAG och Laubag kraftkoncernen Neue Kraft (den nya kraften) med en position som det tredje största elbolaget på den tyska marknaden. Ett arbete har nu påbörjats med att integrera koncernen i ett gemensamt företag med affärsområden som sträcker sig från gruvdrift och produktion över nätverksamhet i östra Tyskland till handel med privatkunder i Hamburg.

VEAG bildades vid den tyska återföreningen av tillgångarna för elproduktion i det tidigare Östtyskland. Bolagets produktionskapacitet omfattar huvudsakligen brunkolseldade kondenskraftverk. Laubag är det gruvbolag som tillhandahåller – från för närvarande fem dagbrottgruvor i det forna Östtyskland – större delen av det brunkol som VEAG förbrukar. Utvinning och förbränning av brunkol sker i en integrerad kedja där korta avstånd och låga hanteringskostnader är en förutsättning för god ekonomi. Årsproduktionen uppgår till ca 50 miljoner ton brunkol, varav VEAG förbrukar 90 %. Förvärvet av VEAG bygger på att Vattenfall förbinder sig att producera 50 TWh elektricitet baserat på brunkol i VEAG:s anläggningar. Förbindelsen gäller till år 2008.

Brunkolet i Tyskland produceras i dagbrott. Kolet återfinns i främst tre regioner: i östra delen (Lausitz), i centrala delen (Mittlerdeutsche revier) och i sydvästra delen (Rheinische revier). Vattenfall är engagerat i Lausitzområdet via Laubag. Av tio brunkolsfält i Lausitzregionen i drift under den forna östtyska perioden är fortfarande fyra i bruk. Jänschwaldefältet i Lausitz är ett av dessa.

Brunkolsfältet Jänschwalde ligger vid tysk-polska gränsen i delstaten Brandenburg och är det största av VEAG:s anläggningar. Fältet täcker ett område mellan staden Cottbus och floden Neisse. Brytningen startade år 1974. Planeringen för gruvområdet gjordes under 1960-talet. Byn Horno – nordost om Cottbus – med ca 350 invånare ligger mitt i detta fält. En omflyttning av Horno fanns med i de ursprungliga planerna för brytningen. Enligt planerna skall byn Horno rivas, och en ny by skall uppföras i anslutning till staden Forst ca 14 kilometer från Horno. Omflyttningen är planerad till åren 2002 och 2003. Rivning av husen i Horno kommer att påbörjas år 2003.

Majoriteten av invånarna i Horno är sorber, en västslavisk folkgrupp som åtnjuter minoritetsskydd enligt tysk lag. Denna minoritet i Tyskland uppgår till ca 60 000 personer. Sorberna är främst bosatta i delstaterna Sachsen (ca 40 000) och Brandenburg (ca 20 000) i östra Tyskland. Brandenburgs sorbiska minoritet är huvudsakligen bosatt i Lausitzområdet. I såväl Sachsens som Brandenburgs författning återfinns paragrafer där respektive delstat särskilt erkänner sorbernas rättigheter (rätt till flagga, språk, kultur, representation m.m.) samt bekänner sig till att värna deras särart. Sorbernas intresseföreningar är organiserade via paraplyorganisationen Domowina (hemlandet).

Hornos invånare samt sorbernas paraplyorganisation m.fl. intressenter har prövat frågan om förflyttningen på flera nivåer inom det tyska rättsväsendet.

Även Europadomstolen för mänskliga rättigheter har behandlat frågan. De sakärenden som har varit föremål för överklaganden och besvär har gällt brunkolsplanen, rambrytningsplan (se nedan), samhälls- och folkrättsliga frågor för både Hornos invånare och den sorbiska minoriteten samt övergångsreglerna för den tyska återföreningen. I samtliga fall har dessa processer förts mot myndigheter som svarande, och ej mot företaget Laubag.

Brandenburgs regering ansvarar för tillståndsgivningen för brunkolsbrytning. Alla företag som bryter brunkol måste upprätta en huvudbrytningsplan. Denna skall godkännas av Brandenburgs bergsmyndighet (Oberbergamt). I anslutning till huvudbrytningsplanen kan denna myndighet kräva att företaget tar fram en rambrytningsplan vilken sträcker sig över en längre period och som innehåller information om planerade aktiviteter. Enligt federal tysk lagstiftning måste en sådan rambrytningsplan begäras in om brytningen kräver miljökonsekvensbeskrivning för att tillstånd skall kunna utfärdas. Den lokala brunkolsplanen tas fram av Brandenburgs brunkolsutskott och innehåller krav på hur myndigheterna skall agera och vilka hänsyn som skall tas. Planen skall även innehålla en brytnings- och återställandestrategi. Framtagning av brunkolsplanen skall enligt gällande lagstiftning ske med allmänhetens delaktighet, bl.a. genom att samrådsmöten anordnas.

Ett stort antal rättsprocesser i frågan har, som nyss nämnts, förts under årens lopp. När det gäller brunkolsplanen har motståndarna till Hornos omflyttning fått rätt i att brunkolsplanens godkännande fattats på grunder som inte varit författningensliga. I september 2001 var brunkolsplanen för Jänschwaldefältet under omarbetning.

I juni 2001 avvisade Överförvaltningsdomstolen i Frankfurt/Oder överklagande av rambrytningsplanen för Jänschwalde.

I de samhälls- och folkrättsliga frågorna har – med hänvisning till sorbernas rättigheter enligt Brandenburgs konstitution – både Förvaltningsdomstolen i Cottbus och Överförvaltningsdomstolen i Frankfurt/Oder slagit fast att dessa rättigheter tillförsäkrar sorberna rätten till språk och kultur samt rätt att bo i området men att denna rätt inte omfattar rätten att bo på en särskild plats.

EG-kommissionen har också avvisat besvär mot övergångsreglerna för återföreningen angående miljökonsekvensbeskrivning för brunkolsbrytning och elproduktion i östra Tyskland med hänvisning till att övergångsreglerna är förenliga med EG-rätten.

Både Laubag och Brandenburg har utrett möjligheterna att låta brytningen gå förbi Horno i syfte att undvika en omflyttning av byn. Båda parter har kommit till slutsatsen att detta skulle leda till att brytningen inte kan nå förväntad lönsamhet. Dock avvisas detta argument av de överklagande som hävdar att stora rationaliseringar inom Laubag förestår de närmaste åren oavsett om Horno rivs eller ej, vilket kommer att leda till att ett stort antal sysselsättningstillfällen försvinner under åren fram till år 2006. Från detta håll sägs vidare att för Laubag skulle ett sådant steg – att gå runt byn i brytningen – inte innebära några tekniska problem, och det skulle heller inte betyda något

för sysselsättningen. För närvarande sysselsätter brunkolsutvinningen och elproduktionen i Jänschwalde omkring 4 000 personer.

Under den östtyska tiden mellan åren 1945 och 1989 omflyttades 71 byar, vilket berörde ca 22 000 personer. Under denna tid togs i princip inga hänsyn till personliga preferenser eller materiell kompensation. Ambitionerna var ej heller så höga när det gällde att hålla samman bygemenskap och kulturella enheter. De flesta av dessa personer flyttades till stora hyreskomplex i utkanten av städerna. Efter den tyska återföreningen har Laubag arbetat med program för omflyttning som är mer i linje med vad som kan anses vara socialt acceptabelt. I omflyttningsprocessen deltar inte bara Laubag och de som skall flytta utan även delstatsregeringen och representanter för det samhälle till vilket den nya bosättningen skall anslutas. Inriktningen skall vara att adekvata, familjevänliga ersättningsfastigheter utan skuldsättning skall erbjudas invånarna och att insatser skall göras för att samhällslivet och företagandet skall bevaras och stödjas. Vidare skall omflyttningsåtgärderna genomföras under en så kort tid som möjligt. I programmet ingår vidare att omflyttningen till det nya stället skall vara gemensam, att det skall vara ett aktivt deltagande av berörda människor i att forma det nya samhället och att dessa skall delta i besluten före, under och efter omflyttningen. Tysk lagstiftning lägger stort ansvar på den exploaterande parten att komma till frivilliga överenskommelser. I samband med godkännande av kolbrytningen och därmed de markbehov som måste tas i anspråk gör delstaten Brandenburg en marknadsvärdering av mark och fastigheter. Vid omflyttningen läggs stor vikt vid att frivilliga uppgörelser kan nås med fastighetsägarna. Om en frivillig överenskommelse inte kan erhållas och exploatören kan visa att alla rimliga åtgärder har vidtagits för att komma överens genomförs ett expropriationsförfarande av delstaten, och fastigheterna löses in till marknadsvärdet. Den kompensationsmodell som Laubag använder ger, enligt uppgift, en betydligt högre ersättning än marknadsvärdet och avser att resultera i ersättningsfastigheter utan ny skuldsättning.

Vattenfall AB uppger att fastighetsägarna i Horno med något enstaka undantag redan har slutit principavtal med Laubag om att byta sina fastigheter mot mark och ekonomisk ersättning som är tillräcklig för att de skall kunna uppföra nya byggnader. Den slutliga värderingen av ersättningens storlek återstår att göra. Från de överklagandes sida hävdas dock att inga kontrakt i samband med "tvångsflyttningen" till staden Forst har undertecknats.

Vattenfall har enligt uppgift förvissat sig om att Laubag innehar de tillstånd som krävs samt att företaget följer för frågan relevanta lagar och beslut. Vattenfall gör också bedömningen att Laubag arbetar efter riktlinjer som uppfyller alla rimliga krav när det gäller frågorna om ersättning till enskilda som drabbas av intrång. Det understryks också att Laubag uppfyller de krav som ställs i Vattenfalls miljöpolicy. I denna miljöpolicy sägs bl.a. att företagets "agerande präglas av respekt för kultur, seder och värderingar i de länder där vi verkar i enlighet med vår etiska grundsyn".

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill i sitt ställningstagande anföra tre bevekelsegrunder: de principiella, de affärsmässiga och de etiska aspekterna som följer av det engagemang som Vattenfall AB i dagsläget har i Tyskland.

Den principiella synpunkten berörs både i motion 2001/02:N332 (mp, kd, c, fp, v) och i motion 2001/02:N367 (fp). I den förstnämnda motionen sägs att riksdagen skall besluta att regeringen genom ägardirektiv skall ålägga Vattenfall att vidta åtgärder så att byn Horno skyddas, och i den senare motionen uttalas att riksdagen skall tillkännage att regeringen bör ta upp en diskussion med Vattenfall om agerandet i byn Horno. I båda fallen efterfrågas sålunda ett aktivt handlande både från riksdag och regering för att påverka Vattenfall att fatta beslut i en enskild fråga i bolagets verksamhet. Med anledning av denna begäran vill utskottet anföra följande. Staten är ägare till Vattenfall AB och bestämmer de övergripande målen för företagets verksamhet och tillsätter en styrelse som skall tillse att bolaget uppfyller dessa mål. Bolagets verksamhet bestäms i bolagsordningen. Vattenfall är ett företag som tillhör den grupp av statliga bolag som verkar under marknadsmässiga villkor och krav. Den statliga ägarpolitiken utgår således från marknadsmässiga krav. Här måste ägaren utvärdera lönsamheten hos företaget och avgöra om företaget producerar en acceptabel avkastning. Företagsledningarna agerar på konkurrensutsatta marknader och måste ta fullt ansvar för den operativa ledningen av verksamheten. Ledningens skötsel av företaget får sedan prövas av bolagsstämman. Detta gäller alltså även beträffande Vattenfall. Utskottets slutsats av detta principiella resonemang är att det är upp till Vattenfalls ledning och styrelse att besluta i frågan om den operativa verksamheten i Tyskland.

Den affärsmässiga aspekten berörs i motion 2001/02:N273 (mp) i vilken yrkas att Sverige inte skall engagera sig i brunkolsbrytning i Tyskland. Något skäl för att uttala att Vattenfall skall upphöra med denna verksamhet i Tyskland finns inte.

I samtliga de tre motioner som här är aktuella finns synpunkter på de etiska aspekterna av flyttningen av byn Horno som ligger i brunkolsfältet Jänschwalde. Utskottet kan konstatera att brunkolsbrytningen innebär en ofrånkomlig omflyttning och rivning av fastigheter. Som tidigare sagts har detta varit verklighet i framför allt östra Tyskland under mycket lång tid. I Sverige har likartade intressekonflikter uppstått vid t.ex. utbyggnad av vattenkraft i Norrland. Ofrånkomligt är att fler byar kommer att påverkas av den fortsatta brytningsverksamheten. I Tyskland har en omfattande lagstiftning byggts upp som en följd av brytningsverksamheten. Vattenfall har att följa landets lagar samt den miljöpolicy och den etiska policy som företaget arbetar efter.

Med hänsyn till vad som anförts avstyrker utskottet samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Ändringar av övergångsbestämmelser i ellagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om förlängning av övergångsbestämmelser i ellagen för vissa elproducenter till utgången av år 2002.

Propositionen

Genom ändringar i ellagen (1997:857), vilka trädde i kraft den 1 november 1999, infördes nya regler om mätning av överförd el. Huvudregeln är att mängden överförd el och dess fördelning över tiden skall mätas. Mätningen sker, vad gäller uttagen el, i elanvändarens uttagspunkt och, vad gäller inmatad el, i producentens inmatningspunkt. Nätkoncessionsinnehavaren har ansvaret för mätningen. För att kunna fullgöra denna skyldighet måste nätkoncessionsinnehavaren installera en mätutrustning i relevanta mätpunkter.

Samtidigt med denna huvudregel infördes en undantagsregel, som i praktiken omfattar i stort sett alla elanvändare. Undantagsregeln innebär att mängden överförd el och dess fördelning över tiden inte behöver mätas i uttagspunkterna hos dessa elanvändare utan i stället får schablonberäknas på visst sätt. Innebörden av huvudregeln är därför i praktiken att mätning med mätutrustning skall ske dels i inmatningspunkten hos samtliga producenter, dels i uttagspunkten hos endast de allra största elanvändarna, som utgör cirka en halv procent av samtliga elanvändare. Innan dessa ändringar genomfördes hade regelverket om mätning av överförd el en annan utformning. Vad gällde uttagspunkten hos de flesta elanvändare skedde mätningen på ett betydligt enklare sätt än enligt den nuvarande huvudregeln, vilket endast krävde en mycket enkel elmätare. Vad beträffade inmatningspunkten hos producenter saknades uttryckliga bestämmelser om mätning. I inmatningspunkten hos alla större producenter skedde dock mätningen i enlighet med den nuvarande huvudregeln. Däremot var det vanligt att mätningen i inmatningspunkter skedde på ett förenklat sätt med en enkel mätare hos små elproducenter.

Genom de nämnda ändringarna i ellagen kom ett antal elanvändare och ett betydande antal små producenter, vilkas uttag respektive inmatning dittills mätts på ett förenklat sätt, att omfattas av den nya huvudregeln. Av detta följde att berörda nätkoncessionsinnehavare blev skyldiga att installera en avancerad och dyrbar mätutrustning i de berörda uttags- respektive inmatningspunkterna. För att ge berörda nätkoncessionsinnehavare en rimlig tid att genomföra dessa installationer föreskrevs i övergångsbestämmelserna till ändringen i ellagen att uttagen respektive inmatningen hos dessa elkunder fick schablonberäknas enligt den nya undantagsregeln till utgången av år 2001.

Vad gäller berörda elanvändare är denna övergångstid väl avvägd. Dock är läget annorlunda vad gäller små elproducenter. I en rapport i mars 2000 om uppföljning av reformen med schablonberäkning påtalade Energimyndigheten att kostnaden för mätutrustning, dess installation i berörda inmatningspunkter

samt drift och underhåll inte står i rimlig proportion till den energimängd som produceras i små produktionsanläggningar. I rapporten föreslog därför Energimyndigheten att sådana produktionsanläggningar skall undantas från den nya huvudregeln om mätning. På grundval av Energimyndighetens förslag och inkomna remissvar avser regeringen att under hösten 2001 förelägga riksdagen förslag till nya regler om mätning av inmatad el från små produktionsanläggningar. Dessa regler kommer inte att kunna träda i kraft före utgången av år 2001. Därför bör respittiden för nätkoncessionsinnehavare att installera mätutrustning i dessa inmatningspunkter förlängas med ett år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag som därmed tillstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Bedömning av regeringens resultatredovisning (punkt 1)

av Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1.

Ställningstagande

Vi anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”När det” och slutar med ”energipolitiskt omställningsprogram” borde ha följande lydelse:

Resultatredovisningen visar med all önskvärd tydlighet att regeringens arbete med omställningen av energisystemet inte leder till de uppsatta målen. Den bristande måluppfyllelsen och den fortsatt felaktiga inriktningen på politiken hotar att leda till allvarliga konsekvenser för vårt land, både miljömässiga och ekonomiska. Det är därför dags att avveckla den gamla typen av energipolitik som bland annat omställningsprogrammet ger uttryck för. Energipolitiken behöver anpassas till den avreglerade energimarknadens villkor. Vi motsätter oss den bidragspolitik som avvecklingen fört med sig. Staten skall inte, förutom att fastställa villkoren eller spelreglerna för energimarknadens aktörer, försöka styra vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

2. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N213 yrkandena 1–5 och 11–13, 2001/02:N225, 2001/02:N267 yrkande 27 och

2001/02:N367 yrkande 1, bifaller delvis motion 2001/02:N371 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2001/02:N253 och 2001/02:N366 yrkandena 2–11.

Ställningstagande

Vi anser att 1997 års energipolitiska beslut om en förtida kärnkraftsavveckling skall upphävas. Enligt vår mening leder den förtida avvecklingen av kärnkraften till allvarliga negativa konsekvenser för samhällsekonomin, sysselsättningen och miljön. Avvecklingen riskerar att driva upp kostnadsläget för den svenska industrin, vilket med särskild kraft kommer att drabba den elintensiva industrin. Det finns mycket starka skäl för att genomföra en bred konsekvensbeskrivning av kommande effekter för miljön av en kärnkraftsavveckling i Sverige. I denna analys bör ingå att belysa bl.a. konsekvenserna av ett ökat beroende av el från exempelvis danska kol- och oljebaserade produktionsenheter.

En ny inriktning på energipolitiken måste nu komma till stånd. Energipolitiken är ett instrument för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd. Varje energislag skall användas där det är mest effektivt, och detta skall ske på en fri, konkurrensutsatt energimarknad.

Enligt vår mening bör därför följande principer vara vägledande för en förändrad energipolitik. Statens roll bör inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Staten skall inte styra över vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas. Därför måste spelreglerna vad gäller miljö- och säkerhetsaspekter vara genomtänkta och så generella som möjligt. I den utökade fria konkurrens mellan energislagen som då kommer att gälla vinner de energislag som klarar miljö- och säkerhetsaspekter på ett kostnadseffektivt sätt. På så sätt kan utvecklingen av ny energiteknik gynnas, samtidigt som de övergripande målen för energipolitiken uppnås.

När det gäller kärnkraftens roll i en ny energipolitik skall principen vara att kraftföretagen skall få fortsätta att driva kärnkraftverken så länge de klarar de högt ställda säkerhetskraven. En eventuell kärnkraftsavveckling skall styras av när kraftföretagen bedömer att det inte längre är lönsamt att göra de investeringar som krävs för att få tillstånd till fortsatt drift.

Vattenfall är en viktig aktör i det svenska energisystemet. Stora värden har byggts upp inom bolaget som måste hanteras på ett effektivt sätt. Ägandet i form av en politiserad styrelse och en politisk styrning av bolaget påverkar trovärdigheten och effektiviteten. På den avreglerade marknaden har en statlig aktör som Vattenfall en mindre finansiell handlingsfrihet än medtävlarna. Omstruktureringen av europeiska kraftbolag pågår nu för fullt, och en framtida struktur beräknas vara tydlig om ett till två år. För att inte gå miste om bolagets kompetens och möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden är det därför av yttersta vikt att Vattenfall börsintroduceras och privatiseras. Enligt utskottets mening skall Vattenfall vara ett strikt affärs-

mässigt bolag som deltar i konkurrensen på jämbördiga villkor med andra kraftproducenter.

Vi anser att risken för terrordåd mot kärnkraftverk är ett hot som måste tas på största allvar. Samtidigt är detta en realitet som Sverige delar med en stor del av Europas länder. Statens kärnkraftinspektion (SKI) har fortlöpande kontakter med kärnkraftsindustrin när det gäller beskaffenheten i det fysiska skyddet av anläggningarna. Enligt uppgift har SKI också kontakter med Luftfartsverket och Luftfartsinspektionen vad avser allmänna åtgärder mot flygburen terrorverksamhet och med Säkerhetspolisen (SÄPO) i frågor som hänför sig till hotbilden mot svenska kärntekniska anläggningar. SKI är också involverat i ett intensifierat internationellt samarbete med anledning av händelserna i New York och Washington den 11 september 2001. Dock kan inte, enligt vår mening, dessa risker motivera en snabbavveckling av kärnkraften.

Vi vill bestämt avvisa den syn som uttrycks i motion 2001/02:N366 (mp) om hur ekonomiska styrmedel skall användas inom energipolitiken. Att introducera administrativa och ekonomiska styrmedel av sådan omfattning och verkan för att åstadkomma en total omställning av energisystemet till elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling till år 2010 är enligt vår uppfattning fullständigt orealistiskt. En sådan energipolitik skulle få förödande konsekvenser för svenskt näringsliv och därmed för sysselsättning, välfärd och konkurrenskraft. Det skulle leda till mycket stora svårigheter – till följd av ett alltför högt kostnadsläge – för den svenska industrin att klara konkurrensen på den globala marknaden där konsekvenserna för den elintensiva industrin skulle innebära nästintill utslagning.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller här berörda yrkanden i motionerna 2001/02:N213 (m), 2001/02:N225 (m), 2001/02:N267 (fp) och 2001/02:N367 (fp). Det sagda ligger delvis i linje med vad som i denna del anförs i motion 2001/02:N371 (kd). Övriga behandlade motionsyrkanden anstyrks.

3. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N371 yrkandena 1 och 2, bifaller delvis motionerna 2001/02:N213 yrkandena 1–5 och 11–13, 2001/02:N225, 2001/02:N267 yrkande 27 och 2001/02:N367 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:N253 och 2001/02:N366 yrkandena 2–11.

Ställningstagande

Vi anser att målet för energipolitiken bör vara att åstadkomma ett ekologiskt uthålligt energisystem, där den negativa påverkan på hälsa, klimat och miljö är så liten som möjligt. Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft måste stödjas liksom den fortsatta utvecklingen av solenergi och ny teknik. En fortlöpande eleffektivisering, utveckling och ett successivt införande av förnybar energiproduktion gör elproduktion från kärnkraft överflödigt och så småningom också de energisystem som bygger på fossila bränslen. Målet skall vara ett omställningsarbete som syftar till att bygga ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, risk för elbrist och därmed ytterligare påfrestningar på välfärd och sysselsättning. Industri och hushåll skall garanteras säkra elleveranser till fortsatt konkurrenskraftiga och rimliga priser.

Den avreglerade elmarknaden och stängningen av Barsebäcks första reaktor har försatt Vattenfall AB i en ny situation. Företaget har expanderat kraftigt, främst i Norden, Polen och Tyskland. Samtidigt har avyttringar skett av anläggningar både utomlands och i Sverige. Målet är att bli ett ledande europeiskt energiföretag. Kristdemokraterna anser att Vattenfalls framtida kapitalbehov under inga omständigheter kan eller skall täckas genom ägartillskott. Vi anser att företaget bör privatiseras, helt eller delvis.

Vi anser att risken för terrordåd mot kärnkraftverk är ett hot som måste tas på största allvar. Samtidigt är detta en realitet som Sverige delar med en stor del av Europas länder. Statens kärnkraftinspektion (SKI) har fortlöpande kontakter med kärnkraftsindustrin när det gäller beskaffenheten i det fysiska skyddet av anläggningarna. Enligt uppgift har SKI också kontakter med Luftfartsverket och Luftfartsinspektionen vad avser allmänna åtgärder mot flygburen terrorverksamhet och med Säkerhetspolisen (SÄPO) i frågor som hänförs till hotbilden mot svenska kärntechniska anläggningar. SKI är också involverat i ett intensifierat internationellt samarbete med anledning av händelserna i New York och Washington den 11 september 2001. Dock kan inte, enligt vår mening, dessa risker motivera en snabbavveckling av kärnkraften.

Vi vill bestämt avvisa den syn som uttrycks i motion 2001/02:N366 (mp) om hur ekonomiska styrmedel skall användas inom energipolitiken. Att introducera administrativa och ekonomiska styrmedel av sådan omfattning och verkan för att åstadkomma en total omställning av energisystemet till elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling till år 2010 är enligt vår uppfattning fullständigt orealistiskt. En sådan energipolitik skulle få förödande konsekvenser för svenskt näringsliv och därmed för sysselsättning, välfärd och konkurrenskraft. Det skulle leda till mycket stora svårigheter – till följd av ett alltför högt kostnadsläge – för den svenska industrin att klara konkurrensen på den globala marknaden där konsekvenserna för den elintensiva industrin skulle innebära nästintill utslagning.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller här aktuella yrkanden i motion 2001/02:N371 (kd). Det sagda ligger delvis i linje med vad som i aktuell del anförs i motionerna 2001/02:N213 (m), 2001/02:N225 (m), 2001/02:N267 (fp) och 2001/02:N367 (fp). Övriga behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

4. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N366 yrkandena 2–11, bifaller delvis motion 2001/02:N253 och avslår motionerna 2001/02:N213 yrkandena 1–5 och 11–13, 2001/02:N225, 2001/02:N267 yrkande 27, 2001/02:N367 yrkande 1 och motion 2001/02:N371 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag menar att energisystemet måste genomgå en total omställning till en elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling av kärnkraften till år 2010. Detta år bör återinföras som slutår för kärnkraftsavvecklingen. Under de närmaste fem åren bör minst tre kärnkraftsreaktorer stängas, samtidigt som koldioxidutsläppen från energisektorn minskar.

Jag anser att den svenska energipolitikens mål skall vara att, inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt, skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga totalkostnader. Varje energislag skall långsiktigt bära sina egna samhällsekonomiska kostnader, även risk- och miljökostnader. Genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt ekologiskt hållbart, skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling.

Enligt min uppfattning bör marknadsekonomiska styrmedel utnyttjas för huvuddelen av kärnkraftsavvecklingen. Principen skall vara att alla energislag skall betala sina fulla kostnader. Kärnkraften skall påföras kostnader för risker när det gäller reaktorolyckor och den miljöpåverkan som finns i olika delar av kärnbränslekedjan. Kärnkraftsproducenterna skall betala sina egna riskkostnader och ta ett fullt skadeståndsansvar i händelse av en reaktorolycka. Vidare skall produktionsskatten på elektricitet från kärnkraften höjas så att kärnkraften betalar kostnaderna för både de kort- och långsiktiga miljöeffekterna. Som ett komplement till dessa verktyg skall en avvecklingslag utnyttjas. Jag vill dock påpeka att det energipolitiska målet inte innebär att bortfallet av energi skall ersättas fullt ut när kärnkraften avvecklas. Kompen-

sation skall komma från dels minskad elanvändning genom konvertering från eluppvärmning och effektivisering, dels en utbyggnad av ny elproduktion med förnybara energislag.

Jag anser att risken för terrordåd mot kärnkraftverk är ett hot som måste tas på största allvar och som förstärker argumenten för en omedelbar avveckling av kärnkraften. Riskerna för attacker mot kärnkraftsanläggningar i tätbefolkade områden kan inte längre avfärdas som osannolika. Tvärtom är detta en realitet som vi måste räkna med. Detta innebär att kalkylen för reaktorolyckor måste revideras och påverka det kostnadsansvar som måste påläggas kärnkraftsproducenterna.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen bifaller motion 2001/02:N366 (mp) i berörd del. Det sagda ligger i linje med vad som i denna del anförts i motion 2001/02:N253 (c). Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

5. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (punkt 3)

av Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N35 yrkandena 1, 3, 5 och 7, 2001/02:N36, 2001/02:N38, 2001/02:N39, 2001/02:N40 yrkandena 1–5 och 7 och 2001/02:N371 yrkande 3, avslår motionerna 2001/02:N34, 2001/02:N37 och 2001/02:N41 yrkandena 1–3 och 5 samt lägger regeringens skrivelse 2001/02:22 till handlingarna.

Ställningstagande

Vi anser att de ökade koldioxidutsläppen med påföljande växthuseffekt är det enskilt största hotet mot vår livsmiljö. Stängningen av Barsebäck 1 har inneburit att svensk elförsörjning, miljö, ekonomi och svenskt industriklimat försämrats. Riksdagens beslut om att stänga den första reaktorn i Barsebäcksverket togs utan att de ekonomiska effekterna var kända och i total avsaknad av både miljökonsekvensanalys och samhällsekonomiska analyser. Tyvärr tvingas vi konstatera att regeringen inte heller nu har redovisat någon bedömning av kostnaderna för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket. Det är en stor kapitalförstörelse att stänga av väl fungerande kärnkraft, så länge den är säker och ekonomiskt försvarbar. Konsekvensen blir att Sverige tvingas att importera fossilbaserad el från Danmark och Tyskland och att utsläppen av koldioxid ökar med 2–4 miljoner ton per år för varje reaktor i Barsebäcksverket som stängs av. De ökade utsläppen måste också ställas i relation till de internationella åtaganden som Sverige har gjort, som enskild nation och som medlem i EU. Enligt vår uppfattning måste både en samhälls-

ekonomisk analys och en bred miljökonsekvensanalys nu omedelbart genomförs om effekterna av stängningen av Barsebäcksverket.

Trenden är att elförbrukningen ökar och för ett normalår kommer det att finnas ett avsevärt importbehov även om Barsebäck 2 är i drift. Sverige blir i takt med ökande elförbrukning alltmer beroende av elimport. Vi ser en stor risk för att Sverige i framtiden inte kommer att kunna importera tillräckligt mycket elektricitet för att undvika en bristsituation. Med dessa utgångspunkter vore det mycket märkligt om Sverige medvetet skulle fortsätta att driva en energipolitik som förvärrar problematiken kring hotande elbrist, risken för akut effektbrist samt utsläppen av växthusgaser. I stället menar vi att beslutet om den förtida avvecklingen av kärnkraften måste upphävas.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller här aktuella yrkanden i motionerna 2001/02:N35 (kd), 2001/02:N36 (m), 2001/02:N38 (fp), 2001/02:N39 (m), 2001/02:N40 (m) och 2001/02:N371 (kd). Motsvarande yrkanden i motionerna 2001/02:N34 (v), 2001/02:N37 (c) och 2001/02:N41 (mp) avstyrks.

6. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (punkt 3)

av Lennart Beijer och Lennart Värmbj (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N34, bifaller delvis motionerna 2001/02:N37 och 2001/02:N41 yrkandena 1–3 och 5 och avslår motionerna 2001/02:N35 yrkandena 1, 3, 5 och 7, 2001/02:N36, 2001/02:N38, 2001/02:N39, 2001/02:N40 yrkandena 1–5 och 7 och 2001/02:N371 yrkande 3 samt lägger regeringens skrivelse 2001/02:22 till handlingarna.

Ställningstagande

Den grundliga utvärdering som gjordes år 2000 visade att villkoren för att stänga Barsebäck 2 den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Regeringen har vid årets analys funnit att skälen för att skjuta på stängningen av Barsebäck 2 överväger; regeringen pekar framför allt på risken för effektbrist vintertid. Mot denna bakgrund vill vi erinra om att arbetet med att åstadkomma en fungerande effekthandel just har påbörjats och kommer att ha en avgörande betydelse för att elmarknaden skall fungera. Vår bedömning är att Barsebäck 2 kan stängas om en sådan marknad kommer till stånd.

Vi vill också rikta uppmärksamhet mot en ny aspekt på säkerheten vid kärnkraftverken som har tillkommit sedan förra årets riksdagsbehandling av Barsebäck 2, nämligen att risken för terroristangrepp på denna typ av anläggningar måste anses ha ökat efter terrorattackerna i Förenta staterna den 11 september 2001. Vi vill erinra om att Barsebäckverkets läge nära storstäderna

Malmö och Köpenhamn redan tidigare har varit skäl för att just dessa reaktorer är de första som skall stängas av.

Vår uppfattning är att en stängning av Barsebäck 2 per den 1 juli 2002 ger en klar signal till medborgare och näringsliv om att energiomställningen skall fortsätta. Det betyder att effektivisering, ökad satsning på kraftvärme och förnyelsebar energi samtidigt får en starkare ställning och att arbetet kan bedrivas mer målmedvetet.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen helt bifaller motion 2001/02:N34 (v) samt delvis bifaller motionerna 2001/02:N37 (c) och 2001/02:N41 (mp). Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

7. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (punkt 3)

av Åke Sandström (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N37, bifaller delvis motionerna 2001/02:N34 och 2001/02:N41 yrkandena 1–3 och 5, avslår motionerna 2001/02:N35 yrkandena 1, 3, 5 och 7, 2001/02:N36, 2001/02:N38, 2001/02:N39, 2001/02:N40 yrkandena 1–5 och 7 och 2001/02:N371 yrkande 3 samt lägger regeringens skrivelse 2001/02:22 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag välkomnar att regeringen även framdeles har för avsikt att fortsätta den omställning av energisystemet som påbörjats och som har varit lyckosam. Dock vill jag erinra om att den energipolitiska uppgörelsen år 1997 innefattade en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck. Enligt min mening är det viktigt att den andra reaktorn i Barsebäck stängs innan en ny överenskommelse träder i kraft. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att riksdagen i år beslutar att stänga den andra reaktorn i Barsebäck under år 2002. Min bedömning är att det, genom ett sådant beslut i riksdagen, skapas incitament för marknadens aktörer att arbeta mer aktivt med energieffektiviseringar och investeringar i ny energiproduktion.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen bifaller motion 2001/02:N37 (c) samt delvis bifaller motionerna 2001/02:N34 (v) och 2001/02:N41 (mp). Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

8. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (punkt 3)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N41 yrkandena 1–3 och 5, bifaller delvis motionerna 2001/02:N34 och 2001/02:N37, avslår motionerna 2001/02:N35 yrkandena 1, 3, 5 och 7, 2001/02:N36, 2001/02:N38, 2001/02:N39, 2001/02:N40 yrkandena 1–5 och 7 och 2001/02:N371 yrkande 3 samt lägger regeringens skrivelse 2001/02:22 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag anser att villkoren för stängningen av Barsebäck 2 skall upphävas. Skälet är att det är ett föråldrat tänkande som ligger bakom dessa villkor. De kriterier som regeringen hänvisar till i sitt beslut att inte stänga av den andra reaktorn i Barsebäck den 1 juli 2002 är inte beslutade av riksdagen, utan de är regeringens egen operationalisering av de av riksdagen beslutade villkoren för denna stängning. Jag vill anlägga följande två synpunkter.

För det första är effektbalansen ett marknads- och kontraktproblem, dvs. en fråga om leveranssäkerhet. Har en elleverantör åtagit sig att leverera el vid en viss tidpunkt är det dennes skyldighet att vidta sådana åtgärder att leverans kan garanteras vid den kontrakterade tidpunkten. Jag menar att det är fullt rimligt att införa ett regelverk som tydliggör ett sådant ansvar från den 1 juli 2002.

För det andra måste en rad kraftfulla åtgärder vidtas för att motverka miljö- och klimatproblemen vid en avstängning. Det är nödvändigt att effektivisera och minska elförbrukningen, liksom att ställa om till förnybara och mer miljövänliga sätt att framställa elektricitet.

Jag anser också att den redovisning som regeringen skall förelägga riksdagen år 2003 – för den händelse Barsebäck 2 inte redan då är stängd – också skall innefatta analyser av miljökonsekvenserna av såväl fortsatt drift som effekter av uranbrytningen i berörda länder. Min uppfattning är att en ytterligare tidsförskjutning av avvecklingen av Barsebäck 2 skapar otydlighet om statsmakternas verkliga avsikter; detta kan leda till en tveksamhet hos aktörerna på marknaden att ta nödvändiga initiativ för fortsatt energieffektivisering och introduktion av förnybara energikällor.

Enligt min mening måste också uppmärksamhet riktas mot en ny aspekt på säkerheten vid kärnkraftverken som har tillkommit sedan förra årets riksdagsbehandling av Barsebäck 2, nämligen att risken för terroristangrepp på denna typ av anläggningar måste anses ha ökat efter terrorattackerna i Förenta staterna den 11 september 2001. Jag vill erinra om att Barsebäckverkets läge

nära storstäderna Malmö och Köpenhamn redan tidigare har varit skäl för att just dessa reaktorer är de första som skall stängas av.

Mot denna bakgrund anser jag att det i dag inte finns några hinder för att verkställa den redan beslutade stängningen av Barsebäck 2 före den 1 juli 2002.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen helt bifaller motion 2001/02:N41 (mp) samt delvis bifaller motionerna 2001/02:N34 (v) och 2001/02:N37 (c). Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

9. Vattenfall AB och brunkolsbrytning i Tyskland (punkt 6)

av Göran Hägglund (kd), Inger Strömbom (kd), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N332 och bifaller delvis motionerna 2001/02:N273 och 2001/02:N367 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att brunkolsbrytning och användning av brunkol är en verksamhet som är oförenlig med en ekologiskt och socialt hållbar framtidsstrategi. En stor del av brunkolsbrytningen i östra Tyskland pågår inom de områden där den sorbiska minoriteten bor. Brunkolsbrytning innebär både en storskalig landskaps- och miljöförstöring och ett hot mot den västslaviska folkgruppen sorbernas kultur. Den sorbiska byn Horno ligger mitt i det stora brunkolsfältet Jänschwalde, och den skall nu rivas för att lämna plats åt den fortsatta expansionen av brunkolsbrytningen. Vi menar att det finns flera utarbetade alternativ för att förhindra ödeläggelsen av byn och tvångsförflyttningen av dess invånare. Trots att Vattenfall i sin miljöpolicy uttalar att företagets ”agerande präglas av respekt för kultur, seder och värderingar i de länder där vi verkar i enlighet med vår etiska grundsyn” är det uppenbart att bolaget i denna fråga inte har tagit mänskliga och miljömässiga hänsyn. Vår uppfattning är att riksdagen skall besluta att regeringen genom ägardirektiv skall ålägga Vattenfall att leva upp till sina egna miljöetiska krav så att den kulturminnesmärkta sorbiska byn Horno skyddas och en tvångsförflyttning av dess invånare förhindras.

Vi menar också att frågan om de statliga företagens etiska förhållningssätt måste resas. De stora svenska privata företagen har för länge sedan insett behovet av att utveckla etiska och sociala principer för verksamheten och ställer också krav på underleverantörerna. De har insett att det handlar om företagets överlevnad och att det inte längre räcker med att företaget har en miljö- och jämställdhetspolicy. Om inte en etisk policy finns i vart och ett av de statliga företagen bör regeringen visa ansvar genom att snarast ge ägardi-

rektiv och kräva en sådan. Varje företags etiska policy bör sedan redovisas i årsberättelsen. I regeringens årliga redogörelse för statligt ägda företag bör även anges om företaget har en etisk policy på samma sätt som det i dag nämns om miljöarbetet, mångfald och jämställdhet.

Vattenfall står nu inför utplåning av en liten, kulturellt mycket värdefull sorbisk by. Om byn utplånas bryter Vattenfall inte mot tysk lag. Företaget har ingen etisk policy, men hade företaget haft en sådan hade det varit tvunget att offentligt redovisa en etisk värdering av beslutet i förhållande till denna policy.

Med det anförda förslår vi att riksdagen helt bifaller motion 2001/02:N332 (mp, kd, c, fp, v). Det sagda ligger också väl i linje med vad som sägs i motionerna 2001/02:N273 (mp) och 2001/02:N367 (fp).

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (punkt 3)

av Lennart Beijer och Lennart Värmbö (båda v).

I den händelse att vårt förslag till ställningstagande från utskottets sida när det gäller regeringens skrivelse om en förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2 (reservation 6) avvisas i den förberedande voteringen i kammaren vill vi deklarerat vår avsikt att i den sista röstningsomgången stödja det alternativ som företräds av Socialdemokraterna. Med hänvisning till det majoritetsförhållande som råder i riksdagen skulle annars det alternativ som förespråkas av företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet kunna bli riksdagens beslut. För oss och för Vänsterpartiet skulle ett sådant voteringsutfall vara oacceptabelt, och detta gör att vi i den slutliga röstningsomgången kommer att stödja Socialdemokraterna.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 4)

av Karin Falkmer, Ola Karlsson, Ola Sundell och Stefan Hagfeldt (alla m).

Den 9 november 2001 beslöt en majoritet i riksdagens finansutskott bestående av företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att förordat ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster avseende år 2002. Samtidigt beslutades om preliminära utgiftstak för åren 2003 och 2004.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken bör vara en sänkt utgiftskvot. För detta krävs såväl en moderniserad arbetsmarknad och avregleringar som sänkta skatter och lägre offentliga utgifter. Våra förslag syftar också till att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Ännu fler kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten ökar också i andra bemärkelser genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten att välja bidrar till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en långtgående växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare.

Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tillfredsställande sätt kunna genomföra de uppgifter som måste vara gemensamma. Avsevärda resurser tillförs t.ex. för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – bör ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. När en majoritet i finansutskottet har ställt sig bakom regeringens förslag till ramar för de olika utgiftsområdena och därmed valt en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

Våra principiella uppfattningar framgår av våra reservationer i detta betänkande under momenten Bedömning av regeringens resultatredovisning, Riktlinjer för energipolitiken och Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2. Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar redovisas i motion 2001/02:N350 (m) och i bilaga 3. Denna syn på vilka anslag som bör anvisas för energipolitiska ändamål bygger på de principiella utgångspunkter som Moderata samlingspartiet anser bör gälla för energipolitiken och som framgår av motion 2001/02:N213 (m).

Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med ca 637 miljoner kronor.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 4)

av Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla. Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens betydligt lägre skattetryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras. Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthålligt hög tillväxt, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk

detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser, och där statens finanser inte kollapsar vid nästa lågkonjunktur.

Eftersom företrädarna för Socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet den 9 november 2001 i finansutskottet ställt sig bakom ett förslag till ramar för de olika utgiftsområdena och därmed banat väg för en annan inriktning av politiken redovisar vi i detta särskilda yttrande den del av vår politik som rör utgiftsområde Energi.

Kristdemokraterna instämmer i princip i huvuddragen i omställningsprogrammet, men vi är starkt kritiska mot regeringens handläggning av frågan om kärnkraftsavvecklingen. Vår uppfattning är att den första kärnkraftsreaktorn i Barsebäcksverket borde ha fasats ut först när motsvarande mängd el tillförts eller sparats bort.

Vi anser att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Vi menar också att de små elproducenterna måste garanteras långsiktigt rimliga villkor samtidigt som ny teknik, nya metoder och nya energikällor, såsom exempelvis solvärme, utvecklas och prövas.

Våra principiella uppfattningar framgår i våra reservationer i detta betänkande under momenten Bedömning av regeringens resultatredovisning, Riktlinjer för energipolitiken och Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2.

Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar redovisas i motion 2001/02:N371 (kd) och i bilaga 3. Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med 107 miljoner kronor år 2002.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 4)

av Åke Sandström (c).

Centerpartiet har i kommittémotion 2001/02:N304 (c) i princip ställt sig positivt till energiforskningsstödet och det föreslagna samarbetet med fordonsindustrin. Jag vill dock erinra om vikten av att ett utökat samarbete med svensk fordonsindustri kring utveckling av mer miljövänliga och energieffektiva fordon inte går ut över forskning och utveckling inom energiområdet vid universitet och högskolor.

5. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 4)

av Eva Flyborg (fp).

God tillgång på energi är en förutsättning för välbefinnande. Det svenska energisystemet bör successivt ställas om till att bli ekologiskt hållbart. Det långsiktiga målet är att såväl fossilt bränsle som kärnkraft skall fasas ut ur energisystemet

och ersättas av ekologiskt hållbara energikällor. Omställningen av energisystemet måste ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning. Folkpartiet anser därför att kärnkraften skall utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Vi säger därför nej till regeringens, och dess stödpartiers, förtida stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. Vi oroar oss över effekterna av att koldioxidutsläppen ökar som en följd av avställningen av Barsebäcksverket, vilket i sin tur medfört en ökad import av el från kolbaserad produktion i Danmark. Det är därför av största vikt att en omfattande miljökonsekvensbeskrivning av avvecklingen görs, för att belysa konsekvenserna på såväl kort som lång sikt.

Mina principiella uppfattningar framgår i mina reservationer i detta betänkande under momenten Bedömning av regeringens resultatredovisning, Riktlinjer för energipolitiken och Förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2.

Det är mot denna bakgrund som Folkpartiet i motionerna 2001/02:Fi294 och 2001/02:N367 – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – har föreslagit en sammanlagd minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med ca 1 400 miljoner kronor år 2002.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar jag inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21 Energi.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2001/02:1 (utgiftsområde 21 Energi)

Regeringen föreslår

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857),
2. att riksdagen godkänner en ändring av den ekonomiska planeringsram som regeringen föreslog i samband med 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) som innebär att fördelningen mellan de ekonomiska resurserna för vindkraftverk och miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk upphör att gälla (avsnitt 8.1.3),
3. att riksdagen godkänner att investeringsbidraget för vindkraftverk och miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk uppgår till 10 % av investeringskostnaden för år 2002 (avsnitt 8.1.3),
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:5 Energiforskning, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 827 000 000 kronor under perioden 2003–2006 (avsnitt 8.1.5),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 385 000 000 kronor under perioden 2003–2006 (avsnitt 8.1.6),
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:7 Introduktion av ny energiteknik, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 530 000 000 kronor under perioden 2003–2006 (avsnitt 8.1.7),
7. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser, besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 60 000 000 kronor under perioden 2003–2005 (avsnitt 8.1.8),
8. att riksdagen godkänner investeringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 2002–2004 (avsnitt 8.2.1),
9. att riksdagen godkänner vad regeringen har föreslagit under avsnitt 8.2.2,
10. att riksdagen för budgetåret 2002 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i bilaga 3.

Skrivelse 2001/02:22

I skrivelse 2001/02:22 redovisar regeringen sin bedömning av om villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck är uppfyllda.

Motioner med anledning av skrivelse 2001/02:22

2001/02:N34 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck skall ställas av senast den 1 juli 2002.

2001/02:N35 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens inriktning och resultatet av det energipolitiska programmet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en miljökonsekvensanalys och en ekonomisk analys måste göras innan beslut om stängning av Barsebäck 2 fattas.
5. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om den förnybara energiproduktionen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om den nationella politiken och energifrågorna i EU.

2001/02:N36 av Per Westerberg m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar riva upp beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en energipolitik som underlättar tillkomsten av ny el- och energiproduktion.

2001/02:N37 av Åke Sandström m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stängning av Barsebäck 2 under år 2002.

2001/02:N38 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en åtalsbestämd avvecklingspolitik ej kan accepteras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omfattningen och inriktningen av omställningsåtgärder för att möjliggöra en stängning av Barsebäck 2.

2001/02:N39 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m):

Riksdagen beslutar att riva upp beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling i enlighet med vad som i motionen anförs.

2001/02:N40 av Roy Hansson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elproduktion.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektbalansen och förnyad prövning 2003.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om klimatpåverkan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elproduktionens påverkan på hälsan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återstart av Barsebäck 1.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektskatt på kärnkraftsel.

2001/02:N41 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen beslutar att villkoret för stängningen av Barsebäck 2 upphävs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att full leveranssäkerhet bör vara etablerad på elmarknaden senast den 1 juli 2002.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Barsebäck 2 skall stängas före den 1 juli 2002.
5. För den händelse att riksdagen ej beslutar i enlighet med Miljöpartiets förslag under punkt 3, att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall redovisa resultatet av vidtagna åtgärder och sin bedömning av om tillräckliga förändringar skett.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Fi294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

20. (delvis) Riksdagen anvisar för budgetåret 2002 anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i motionen.

2001/02:MJ339 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av fortsatt forskning kring, och praktisk tillämpning av, energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara.

2001/02: MJ521 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

20. Riksdagen anvisar med ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen inom utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i motionen.

2001/02: N213 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens roll i energiförsörjningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om långsiktighet i energipolitiken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övergripande mål med energipolitiken.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marknadsstyrd utveckling och avveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för skatter, subventioner och stöd.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privatisering av Vattenfall AB.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förtida avveckling av kärnkraften.
13. Riksdagen beslutar att riva upp beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling.

2001/02: N225 av Ingvar Eriksson och Liselotte Wågö (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en bred miljökonsekvensanalys av vad den aviserade kärnkraftsavvecklingen innebär för miljön.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade koldioxidutsläpp vid en kärnkraftsavveckling i Sverige.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ny folkomröstning kring användandet av de svenska kärnkraftsreaktorerna.

2001/02: N253 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intensifiera avvecklingen av kärnkraftverk.

2001/02: N267 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en stark och uthållig energipolitik.

2001/02: N273 av Ewa Larsson (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inte skall engagera sig i brunkolsbrytningen i Tyskland.

2001/02:N304 av Åke Sandström m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i motionen.

2001/02:N332 av Ewa Larsson m.fl. (mp, v, kd, c, fp):

Riksdagen beslutar att regeringen genom ägardirektiv skall ålägga Vattenfall AB att leva upp till sina egna miljöetiska krav och därmed skydda den kulturminnesmärkta sorbiska byn Horno i östra Tyskland och förhindra en tvångsförflyttning av dess invånare.

2001/02:N350 av Per Westerberg m.fl. (m):

3. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:1 Energimyndighetens förvaltningskostnader för år 2002 85 000 000 kr.
4. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:2 Bidrag för minskad elanvändning 0 kr för budgetåret 2002.
5. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor 0 kr för budgetåret 2002.
6. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslaget 35:4 Effektivare elanvändning 0 kr för budgetåret 2002.
7. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:5 Energiforskning för år 2002 436 343 000 kr.
8. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:6 Energiteknikstöd för år 2002 120 000 000 kr.
9. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:7 Introduktion av ny energiteknik för år 2002 210 000 000 kr.

2001/02:N366 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens mål.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fullt risk- och miljökostnadsansvar införs i energisektorn.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att precisera och skärpa kärntekniklagen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utgångspunkter för kärnkraftsavvecklingen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomiska styrmedel för kärnkraftsavvecklingen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftning om kärnkraftens avveckling.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att krav på det egna kapitalets storlek och/eller på motsvarande ekonomiska garantier uttrycks i lag.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett ömsesidigt nationellt skadeståndsansvar för kärnkraftsindustrin i Sverige.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bilaterala riskdelningsavtal för att täcka kärnkraftsindustrins skadeståndsansvar vid atomolyckor.
11. Riksdagen begär att regeringen utreder en svensk reaktorolyckas totala kostnader i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:N367 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fri energiproduktion.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ta upp en diskussion med Vattenfall AB om agerandet i byn Hornö.
5. Riksdagen beslutar om ändring i förhållande till regeringens förslag gällande anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i motionen.

2001/02:N371 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för energipolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitiska insatser på klimatområdet, såväl nationella som internationella.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i prövningen av villkoren inför stängningen av Barsebäcks andra reaktor också skall ingå en ekonomisk redovisning, en miljökonsekvensanalys och en samhällsekonomisk analys.
22. Riksdagen beslutar att för budgetåret 2002 anvisa anslagen under utgiftsområde 21 Energi med ändringar i förhållande till regeringens förslag enligt uppställning i motionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att punkten 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

4. *Inmatningen från producenter samt förbrukningen* hos elkunder som inte omfattas av bestämmelsen i 3 kap. 10 § andra stycket får till utgången av år 2001 mätas och beräknas enligt den nämnda bestämmelsen.

Föreslagen lydelse

4. *Förbrukningen* hos elkunder som inte omfattas av bestämmelsen i 3 kap. 10 § andra stycket får till utgången av 2001 mätas och beräknas enligt den nämnda bestämmelsen. *Detsamma gäller inmatningen från producenter till utgången av 2002.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

BILAGA 3**Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2002 inom utgiftsområde 21
Energi**

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för (m), (kd) och (fp) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 2, 3 och 5).

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)	
35:1	Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	(ram.)	127 712	- 42 712	- 6 000	- 50 000	
35:2	Bidrag för att minska elanvändning	(ram.)	251 000	- 251 000	- 6 000	- 251 000	
35:3	Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	(ram.)	168 000	- 168 000		- 168 000	
35:4	Åtgärder för effektivare energianvändning	(ram.)	115 000	- 115 000	- 15 000	- 115 000	
35:5	Energiforskning	(ram.)	466 343	- 30 000	+ 100 000	- 150 000	
35:6	Energiteknikstöd	(ram.)	130 000	- 10 000	- 30 000	- 130 000	
35:7	Introduktion av ny energiteknik	(ram.)	230 000	- 20 000	- 50 000	- 200 000	
35:8	Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	(ram.)	50 000				
35:9	Skydd för småskalig elproduktion	(ram.)	210 000				
35:10	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket	(ram.)	384 000			- 384 000	
35:11	Kärnsäkerhet i Östeuropa (nytt anslag)	(ram.)				+ 50 000	
Summa			2 132 055	- 636 712	- 107 000	+ 100 000	- 1 398 000